

BULETIN INFORMATIV

NR. 20 | OCTOMBRIE – DECEMBRIE 2018

BUNA GUVERNARE

INSTITUȚIILE EUROPENE SUNT ÎNGRIJORATE DE DETERIORAREA STANDARDDELOR DEMOCRATICE ȘI DE NIVELUL CORUPȚIEI DIN MOLDOVA

În toamna anului 2018, Consiliul Europei (CoE) și Parlamentul European au atenționat autoritățile din Republica Moldova despre deteriorarea standardelor democratice și despre necesitatea de a asigura un stat de drept în Moldova.

La 11 octombrie 2018, **25 de deputați ai Adunării Parlamentare a Consiliului Europei (APCE) au adoptat o [declarație](#)** prin care s-au arătat îngrijorați de deteriorarea standardelor democratice de bază în Republica Moldova: statul de drept, instituțiile democratice, independența sistemului judiciar, libertatea presei, hărțuirea opoziției. Deputații au cerut autorităților din Moldova să asigure respectarea rezultatelor alegerilor locale din vara anului 2018 din Chișinău, să ajusteze legislația electorală potrivit recomandărilor Comisiei de la Venetia și să se asigure că cetățenii Republicii Moldova care trăiesc în străinătate vor putea participa liber la viitoarele alegeri parlamentare. Deputații s-au arătat preocupați și de presiunea exercitată asupra organizațiilor neguvernamentale prin care se neagă dreptul lor de acces la finanțare străină și au solicitat ca Moldova să fie vizitată de un comitet de monitorizare al CoE în regim de urgență.

La 14 noiembrie 2018, **Parlamentul European a adoptat o [Rezoluție privind implementarea Acordului de Asociere UE-Republica Moldova \(AA\)](#)**. În rezoluție se menționează, printre altele, unele realizări în sistemul bancar, eforturile de reformă în domeniul administrației publice și în domeniul gestionării finanțelor publice, modificările legislative adoptate în iulie 2018 cu scopul de a consolida selecția și promovarea judecătorilor pe baza meritelor, precum și tragerea lor la răspundere, ș.a. În același timp, deputații au subliniat o deteriorare a standardelor democratice din Moldova la care Moldova a subscris, în special ca parte a Acordului de Asociere, cum ar fi democrația, inclusiv alegeri corecte și transparente care respectă voința cetățenilor și sistemul electoral care permite existența unui sistem multipartinic și statul de drept, inclusiv independența și imparțialitatea sistemului judiciar. În rezoluție este indicat că Republica Moldova este un stat capturat de interese oligarhice cu o concentrare a puterii economice și politice în mâinile unui mic grup de oameni care își exercită influența asupra Parlamentului, Guvernului, partidelor politice, administrației de stat, poliției, sistemului judiciar și mass-media, conducând la implementarea extrem de nesatisfăcătoare a legislației, cu un beneficiu redus pentru cetățeni.

Parlamentul European a mai notat regrese și preocupări în alte domenii reglementate de AA, cum ar fi mass-media, combaterea spălării banilor, combaterea corupției,

CUPRINS

BUNA GUVERNARE

Instituțiile europene sunt îngrijorate de deteriorarea standardelor democratice și de nivelul corupției din Moldova	1
Curtea Constituțională: Cetățenii pot să inițieze referendumuri, însă doar cu acordul Parlamentului	2
Chinurile referendumului din 24 februarie 2019	3
Transparența decizională la Parlament are nevoie de îmbunătățiri	4
Barometrul Opiniei Publice 2018 – sărăcia și corupția rămân a fi printre cele mai mari preocupări ale moldovenilor	5
Au fost numiți trei judecători noi la Curtea Constituțională	6

JUSTIȚIE

CSJ menține hotărârea CSM cu privire la eliberarea din funcție a judecătoarei Domnica MANOLE	7
Noua legislație cu privire la remunerarea în sectorul bugetar - cum a influențat aceasta salariile judecătorilor?	9
Judecătorii de instrucție la 15 ani de activitate – cu puțină experiență, volum mare de muncă și indulgenți față de procurori	10

ANTICORUPȚIE ȘI INTEGRITATE

Raportul Comisiei Europene cu privire la regimul de călătorii fără vize: Moldova trebuie să ia măsuri imediate de combatere a corupției și a spălării banilor	11
Ce conțin certificatele de integritate și care e procedura lor de eliberare?	12
Cât de uniformă este practica Curții Supreme de Justiție în cauzele cu privire la integritate?	12
CRJM a lansat două infografice privind justiția selectivă și sancțiunile în cauzele de corupție	13

CAUZE NOTORII

Decanul celei mai mari facultăți de drept din Moldova este urmărit penal pentru corupție	14
Primul dosar penal în privința unui judecător învinuit de îmbogățire ilicită trimis în judecată	14
Veaceslav PLATON a fost condamnat într-un nou dosar penal	15

DREPTURILE OMULUI

Curtea Constituțională s-a expus din nou cu privire la obligația de vaccinare a copiilor	16
Refuzul accesului victimelor maltratării la materialele urmăririi penale este neconstituțională	16
CtEDO – Moldova nu a sancționat adecvat abuzurile poliției din aprilie 2019	17
Comisia de la Venetia recomandă revizuirea substanțială a legislației privind activitatea SIS	18
Ce spune expertiza CNA despre pachetul de legi cu privire la protecția datelor personale, adoptat în prima lectură de Parlament?	19
În 2019 urmează a fi reformate mai multe proceduri ce țin de activitatea CtEDO	20
CRJM a informat Comitetul de Miniștri al Consiliului Europei despre măsurile întreprinse de Republica Moldova pentru combaterea maltratării	20

SOCIETATEA CIVILĂ

Consiliul Europei recomandă statelor membre să protejeze și să promoveze mai mult spațiul societății civile în Europa ...	21
Atacurile asupra organizațiilor societății civile continuă	21
Cazul Open-Dialog – autoritățile propun din nou limitarea finanțării din exterior a organizațiilor societății civile?	22
Bilanțul mecanismului 2% pentru anii 2017 și 2018	22

PE SCURT

23

necesitatea de independență, imparțialitate și eficacitate a sistemului judiciar și a instituțiilor specializate în combaterea corupției, necesitatea de publicare a celui de-al doilea raport Kroll și urmărirea penală rapidă și transparentă a tuturor celor responsabili de fraudă bancară de USD 1 mlrd, descoperită în 2014, precum și recuperarea activelor furate, examinarea cu promptitudine, în cadrul unor audieri publice, a cazurilor pendinte sau a anchetelor în curs, în special cazul lui Ilan ȘOR, etc. Parlamentul European și-a exprimat preocuparea în legătură cu acțiunile penale nejustificate și disproporționate care vizează apărătorii ai drepturilor omului, judecători independenți, precum Domnica MANOLE și Gheorghe BĂLAN, jurnaliști și persoane care critică guvernul sau pe președintele Partidului Democrat din Moldova,

**PARLAMENTUL EUROPEAN:
REPUBLICA MOLDOVA
ESTE UN STAT CAPTURAT
DE INTERESE OLIGARHICE
CU O CONCENTRARE A
PUTERII ECONOMICE ȘI
POLITICE ÎN MĂINILE UNUI
MIC GRUP DE OAMENI**

Vladimir PLAHOTNIUC.

Parlamentul European a indicat că orice decizie privind viitoarele plăți din asistența macrofinanciară ar trebui să aibă loc numai după alegerile parlamentare programate pentru februarie 2019 și cu condiția ca acestea să se desfășoare în conformitate cu standardele recunoscute la nivel internațional. De asemenea,

Parlamentul European a menționat că plata tuturor ajutoarelor bugetare programate ar trebui să rămână în așteptare până când se înregistrează progrese semnificative în ceea ce privește standardele democratice, inclusiv reforma sistemului judiciar și acțiuni în justiție împotriva persoanelor responsabile de fraudă bancară, în conformitate cu [Rezoluția Parlamentului European din 5 iulie 2018](#).

CURTEA CONSTITUȚIONALĂ: CETĂȚENII POT SĂ ÎNIȚIEZE REFERENDUMURI, ÎNSĂ DOAR CU ACORDUL PARLAMENTULUI

La 12 martie 2018, Comisia Electorală Centrală a refuzat înregistrarea grupului de inițiativă pentru desfășurarea unui referendum republican legislativ (grupul milita pentru anularea sistemului electoral mixt, introdus în anul 2017), motivând că nu există o prevedere legală care să stabilească clar dreptul cetățenilor de a iniția referendum legislativ. Refuzul a venit chiar dacă art. 155 din [Codul electoral](#) prevede că referendumul poate fi inițiat de 200,000 de cetățeni, de 1/3 din deputați, de Președinte sau de Guvern. La [3 aprilie 2018](#), [trei deputați liberal-democrați au cerut](#) Curții Constituționale (CCM) să explice dacă cetățenii au dreptul să inițieze referendumuri legislative.

La 2 octombrie 2018, în ultima zi a termenului în care trebuia să examineze sesizarea, CCM [a adoptat o hotărâre cu privire la dreptul cetățenilor de a iniția referendum](#). Potrivit hotărârii, cetățenii pot cere inițierea oricărui tip de referendum republican (consultativ, legislativ, constituțional sau de demitere a Președintelui). Pentru aceasta este nevoie de cel puțin 200,000 de cetățeni. În cazul referendumului constituțional, după cum prevede art. 141 din Constituție, cel puțin jumătate din cetățeni trebuie să provină din unitățile administrativ-teritoriale de nivelul doi, iar în fiecare din ele trebuie să fie înregistrate cel puțin 20,000 de semnături în sprijinul inițiativei.

Pentru inițierea unui referendum legislativ nu este nevoie de acordul prealabil al CCM. Acordul CCM este totuși necesar pentru inițierea unui referendum constituțional (care se referă la modificarea Constituției). În ultimul caz, după cum rezultă

din art. 135 alin. (1) lit. c) din Constituție, CCM trebuie să se pronunțe până la inițierea referendumului „cu privire la condițiile de validitate ale proiectului”. În cazul referendumului legislativ care nu vizează modificarea Constituției, în temeiul art. 135 alin. (1) lit. d) din Constituție, CCM trebuie doar să confirme rezultatul referendumului. CCM ar putea să nu confirme rezultatele referendumului legislativ inițiat de către cetățeni atunci când textul votat la referendum contravine Constituției.

CCM a menționat că, deși legea nu prevede expres, ar trebui să existe o verificare preliminară a textului propus pentru referendumul legislativ. Textul trebuie să nu contravină dreptului internațional sau principiilor fundamentale ale democrației, drepturilor omului și preeminenței dreptului. Legislația actuală nu prevede cine va face această verificare. CCM a conchis că, „având în vedere că Parlamentul dispune de arsenalul juridic necesar cu privire la verificarea condițiilor de validitate ale proiectelor de lege, până la reglementarea procedurii de inițiere a referendumurilor legislative, competența de a verifica validitatea textelor supuse referendumului îi va aparține acestuia”. Hotărârea mai menționează că, dacă Parlamentul constată că textul proiectului de lege înaintat pentru referendum de către cetățeni nu este conform cu condițiile de validitate sau dacă prezintă probleme de constituționalitate, el poate refuza desfășurarea referendumului în mod argumentat. Până a decide asupra proiectului, Parlamentul trebuie să solicite avizarea și expertizarea acestuia potrivit procedurii generale (obținerea opiniilor de la autorități, societatea civilă

și comisiile parlamentare).

Hotărârea CCM nu menționează termenul în care Parlamentul trebuie să decidă asupra referendumului propus de cetățeni. [În anul 2003, CCM a declarat](#) că ea este nu este competentă să intervină atunci când Parlamentul nu pune la vot chestiunea privind organizarea unui referendum legislativ național. Pe de altă parte, aprobarea de către Parlament a referendumului propus de cetățeni se face prin hotărâre de Parlament. Având în vedere că votul în Parlament este unul eminamente politic, aceasta reduce substanțial șansele de acceptare a inițiativelor care nu sunt agreate de majoritatea parlamentară. Pe de altă parte, de facto, acceptarea de către Parlament lipsește inițiativa populară de orice efect, deoarece este mai simplu de a iniția

PARLAMENTUL TREBUIE
SĂ VERIFICE TEXTUL
ÎNTREBĂRILOR PROPUSE
PENTRU UN REFERENDUM
LEGISLATIV, CEEA CE
REDUCE SEMNIFICATIV
DIN ȘANSELE DE
ORGANIZARE A
REFERENDUMULUI
NEAGREAT DE
MAJORITATEA
PARLAMENTARĂ

un referendum de către 1/3 din deputați, decât de a asigura votul majorității deputaților pentru referendumul solicitat de cetățeni.

[Într-o hotărâre anterioară, nr. 15 din 11 aprilie 2000](#), CCM a constatat că Parlamentul nu poate respinge propunerile referitoare la desfășurarea referendumului inițiat de cetățeni. Potrivit acestei hotărâri, „respingerea de către Parlament a propunerii privind desfășurarea referendumului inițiat de cetățeni contravine dispozițiilor constituționale cuprinse în art.2 alin.(1) și art.39 alin.(1) din Legea Supremă”.

CCM a menționat în hotărârea din anul 2018 că își revizuieste hotărârea din anul 2000, fără a explica clar din ce motive a făcut aceasta.

CHINURILE REFERENDUMULUI DIN 24 FEBRUARIE 2019

La 27 iulie 2018, Parlamentul a decis că la 24 februarie 2019 vor avea loc alegeri parlamentare în Republica Moldova. Alegerile vor avea loc în baza sistemului electoral introdus în 2017, în care 50 de deputați sunt aleși pe liste de partid și 51 - în circumscripții uninominale. Guvernarea a respins numeroasele critici împotriva acestui sistem, precum și propunerile de îmbunătățire, invocând că, potrivit recomandării Comisiei de la Veneția, legislația electorală nu ar trebui schimbată cu mai puțin de un an până la alegeri.

La 27 iulie 2018, [art. 156 alin. 2 Cod electoral](#) (restricțiile privind referendumul republican) prevedea că referendumul republican nu poate avea loc cu 60 de zile înainte și cu 60 de zile după ziua desfășurării alegerilor parlamentare. În anul 2014, s-a încercat organizarea unui referendum concomitent cu alegerile parlamentare, însă [Curtea Constituțională \(CCM\) nu a susținut inițiativa](#) (Avizul nr. 1/2014). Ea a menționat că, chiar dacă nu este expres menționat în Codul electoral, având în vedere scopul interdicției din Codul electoral, este de la sine înțeles că referendumul nu poate avea loc în ziua alegerilor parlamentare. Desfășurarea concomitentă a alegerilor parlamentare și a referendumului îngreunează procesul de votare, ceea ce poate face imposibilă exercitarea dreptului la vot din cauza cozilor la secțiile de votare. De asemenea, aceasta complică identificarea opțiunii de vot de către alegător, care va trebui să decidă asupra mai multor chestiuni foarte diferite. CCM a mai menționat că reducerea cheltuielilor bugetare, chiar și în perioadă de criză

REFERENDUMUL
ÎN ACEEAȘI ZI
CU ALEGERILE
PARLAMENTARE A
FOST INTRODUS PRIN
PROCEDURI LEGISLATIVE
VICIOASE ȘI PENTRU
A CREA CONFUZIE ÎN
RÂNDUL ALEGĂTORILOR

economică, nu este un argument suficient pentru a justifica organizarea referendumului în ziua alegerilor parlamentare.

La 8 noiembrie 2018, Parlamentul adoptă [Legea nr. 238](#). Această lege modifică Codul electoral. [Versiunea inițială a proiectului de lege](#) nu propunea modificarea art. 156 alin. 2 din Codul electoral. La 24 octombrie 2018, [deputatul Partidului Democrat, Sergiu SÎRBU, a propus completarea proiectului de lege](#) cu prevederea care permite desfășurarea referendumului în ziua alegerilor. Potrivit acestuia, modificarea este necesară pentru a executa avizul Curții Constituționale nr. 1/2014! De fapt, avizul CCM sugerează că desfășurarea alegerilor și a referendumului în aceeași zi nu este binevenită. Modificarea dlui Sîrbu a fost acceptată de Plenul Parlamentului.

La 28 noiembrie 2018, Legea nr. 238 a fost promulgată de către Președintele Igor DODON. La 30 noiembrie 2018, aceasta a fost publicată în Monitorul Oficial. Chiar dacă legea a fost publicată în Monitorul Oficial la 30 noiembrie 2018, ea a intrat în vigoare abia peste o lună, la 30 decembrie 2018.

În pofida faptului că modificările la Codul electoral nu intraseră în vigoare și nu exista certitudinea că Președintele țării a promulgat legea (Președintele putea să refuze promulgarea în luna decembrie, iar în decembrie Parlamentul nu mai avea competențe să voteze repetat proiectul, deoarece îi expirase mandatul), la [13 noiembrie 2018, dl Vladimir PLAHOTNIUC,](#)

[președintele Partidului Democrat, a anunțat](#) că în ziua alegerilor parlamentare se va desfășura referendumul pentru reducerea numărului de deputați în Parlament. La 29 noiembrie 2018, 35 de deputați ai Partidului Democrat au înregistrat în Parlament [un proiect pentru desfășurarea referendumului](#). Proiectul a fost aprobat în următoarea zi, la 30 noiembrie 2018, chiar dacă la acea dată modificările la Codul electoral nu intraseră în vigoare, iar textul în vigoare la acea dată prevedea interdicția de a organiza referendumul în ziua alegerilor. De asemenea, proiectul nu a fost suspus expertizei anticorupție, act fără de care, conform legii, hotărârea de Parlament nu putea fi adoptată. Pe de altă parte, proiectul necesita cheltuieli bugetare, iar astfel de acte, conform art. 131 alin. 4 din Constituție, nu pot fi adoptate fără acceptul Guvernului. Pe pagina web a Parlamentului nu este publicat acceptul Guvernului. Se pare că acesta nici nu există, deoarece în zilele de 29 și 30 noiembrie 2018 Guvernul nici nu s-a convocat în ședință.

Chiar dacă legea care permitea desfășurarea referendumului în ziua alegerilor nu intrase în vigoare, la 14 decembrie 2018, [Comisia Electorală Centrală a aprobat devizul de cheltuieli](#) pentru referendum. Se pare că toate aceste abateri au fost comise pentru a face posibilă desfășurarea referendumului în ziua alegerilor. Dacă toate aspectele organizatorice ar fi încheiate după data intrării în vigoare a Legii nr. 238 (30

decembrie 2018), referendumul din 24 februarie pur și simplu nu ar fi putut avea loc din cauza timpului prea restrâns.

Referendumul din 24 februarie 2019 a fost unul consultativ, adică concluziile lui nu sunt obligatorii. Alegătorii au fost întrebați dacă sunt de acord cu reducerea numărului de deputați de la 101 la 61 și dacă susțin revocarea deputaților care nu își îndeplinesc corespunzător atribuțiile. Revocarea deputatului este contrară standardelor Comisiei de la Veneția, fapt menționat și [în opinia cu privire la modificarea sistemului electoral din Republica Moldova](#). Pe de altă parte, reducerea numărului de deputați presupune modificarea Constituției. Este improbabil că în viitorul parlament vreun partid să aibă majoritatea constituțională.

Se pare că referendumul a fost introdus pentru ca mesajele de la referendum să fie folosite în alegerile parlamentare de către Partidul Democrat. Pe de altă parte, la 24 februarie 2019, alegătorii au primit patru buletine, două pentru alegeri și două pentru referendum. Având în vedere nivelul scăzut de cultură politică din țară, aceasta nu putea să nu deusoleze alegătorii mai puțin inițiați. În același timp, referendumul a îngreunat procesul de vot, creând premise reale pentru cozi și mai mari la secțiile de votare, în special la secțiile din afara țării. Aceasta ar putea descuraja participarea la vot pe viitor.

TRANSPARENȚA DECIZIONALĂ LA PARLAMENT ARE NEVOIE DE ÎMBUNĂTĂȚIRI

[Centrul de Resurse Juridice din Moldova \(CRJM\)](#) a publicat un [document de politici](#) în care a analizat legislația și practica Parlamentului Republicii Moldova referitoare la respectarea transparenței decizionale la diferite niveluri de participare, și anume în cadrul consultărilor publice, a accesului la informație de interes public și a implicării active și dialogului cu societatea civilă.

REGLEMENTĂRILE DIN
PROIECTUL CODULUI
PARLAMENTAR
CU PRIVIRE LA
CONSULTĂRILE PUBLICE
ALE PROIECTELOR
ACTELOR NORMATIVE
SUNT ȘI MAI VAGI DECÂT
CELE ÎN VIGOARE

În ceea ce ține de consultările publice în Parlament, cadrul legislativ este prea general pentru a fi explicit și aplicabil, iar normele sunt împărțite în mai multe acte normative, fără vreun act normativ care ar prevedea procesul complet de consultare publică a unui act normativ inițiat sau examinat de Parlament. Se recomandă clarificarea cadrului legal și concentrarea tuturor normelor într-un singur act normativ, fie în actualul Regulament al Parlamentului, fie în proiectul Codului de reguli și proceduri parlamentare. În practică, consultările publice în Parlament se rezumă la publicarea proiectelor de acte normative pe pagina web a

Parlamentului, iar consultarea ținută cu părțile interesate sau alte forme de consultare nu sunt folosite. În analiză sunt descrise șase studii de caz care prezintă șase proiecte de legi din domeniile monitorizate de CRJM din 2011 până în 2018. Aceste proiecte de legi au fost modificate conceptual în Parlament în lectura a doua, fără a organiza consultări publice. Aceasta este o practică negativă, care afectează negativ transparența decizională și statul de drept.

În document s-a indicat că Parlamentul oferă acces la o serie de informații privind proiectele actelor normative, dar o mare parte dintre acestea lipsesc și ar trebui să fie publicate, cum ar fi termenul-limită de depunere a comentariilor, toate amendamentele propuse de deputați, modificările care au fost efectuate în actul normativ până la adoptarea în lectură finală, etc. De asemenea, agendele ședințelor comisiilor parlamentare și a plenului Parlamentului nu sunt publicate la timp. Adoptarea proiectelor de legi în regim de urgență nu este

anunțată pe pagina web a Parlamentului, iar Regulamentul Parlamentului nu reglementează această procedură de legiferare. Documentul de politici conține o serie de recomandări pentru îmbunătățirea transparenței decizionale în Parlament.

La 2 noiembrie 2018, în Parlament a fost înregistrată o inițiativă legislativă a trei deputați privind adoptarea unui [Cod de reguli și proceduri parlamentare](#) („Cod parlamentar”). În cazul adoptării, documentul ar urma să substituie Regulamentul Parlamentului și Legea despre statutul deputatului în Parlament. [Potrivit CRJM și Asociației pentru Democrație Participativă \(ADEPT\)](#), documentul care urmează să reglementeze transparența în procesul decizional la nivelul Parlamentului a fost elaborat cu încălcarea rigorilor de transparență decizională. Organizațiile neguvernamentale au subliniat că proiectul Codului Parlamentar a fost recomandat de Comisia Juridică pentru adoptare în prima lectură peste 12 zile de la înregistrare, deși pe pagina proiectului lipsea expertiza anticorupție, care este obligatorie potrivit Legii cu privire la actele normative nr. 100/2017, precum și avizul Guvernului potrivit art. 58 din Regulamentul Parlamentului nr. 797/1996. La 22 noiembrie 2018, proiectul a fost adoptat în prima lectură. O analiză a conținutului documentului scoate în evidență existența unor prevederi foarte vagi privind accesul la informație, transparența în procesul decizional și cooperarea cu societatea civilă. Proiectul Codului parlamentar conține reglementări privind consultările publice care sunt și mai vagi decât cele în vigoare, care se regăsesc în diferite secțiuni ale Codului parlamentar.

Proiectul Codului reglementează modul de organizare și funcționare a Parlamentului, procedura de legiferare, raporturile

juridice dintre Parlament și alte autorități. Documentul stabilește că fracțiunile parlamentare pot fi constituite din cel puțin șase deputați, față de cinci cum este acum. Proiectul reglementează raporturile Parlamentului cu președintele țării, procedura de suspendare și de ridicare a imunității acestuia, precum și prevederile ce țin de asigurarea interimatului temporar al președintelui țării. În Cod se mai reglementează controlul parlamentar, inclusiv modul de executare a legilor. Un titlu separat este dedicat statutului și eticii deputatului, inclusiv sancțiunilor pentru nerespectarea prevederilor Codului. Documentul menține imunitatea deputaților.

Proiectul Codului parlamentar se referă și la reflectarea activității Parlamentului de către mass-media, obligând instituțiile mass-media să trateze fără discriminare fracțiunile, grupurile de deputați sau deputații independenți din majoritatea parlamentară și cele din opoziția parlamentară, oferindu-le condiții egale pentru a-și prezenta în mod liber opiniile sale. Această normă este inclusă în art. 9 din proiect, intitulat „Caracterul public al activității Parlamentului”, dar include obligații pentru mass-media.

La 26 noiembrie 2018, peste 30 de organizații necomerciale [au solicitat](#) Parlamentului să organizeze consultări publice veritabile cu privire la proiectul Codului de reguli și proceduri parlamentare, inclusiv organizarea dezbaterilor publice cu participarea organizațiilor societății civile, prin alocarea unui timp suficient și evitarea adoptării în grabă a acestui document important. Proiectul nu a fost adoptat în lectură finală până la expirarea mandatului Parlamentului. Spre regret, proiectul nu a fost supus consultărilor publice până la finele lunii februarie 2019.

BAROMETRUL OPINIEI PUBLICE 2018 – SĂRĂCIA ȘI CORUPȚIA RĂMÂN A FI PRINTRE CELE MAI MARI PREOCUPĂRI ALE MOLDOVENILOR

La 4 decembrie 2018, [Institutul de Politici Publice \(IPP\)](#) a prezentat cele mai recente rezultate ale [Barometrului Opiniei Publice \(BOP\)](#). Conform rezultatelor, peste 70% din respondenți consideră că direcția în care merg lucrurile în Republica Moldova este una greșită și doar 17% consideră că direcția este bună. Aspectele care trezesc cea mai mare îngrijorare sunt prețurile, viitorul copiilor, sărăcia, șomajul și corupția. Cel puțin 87% din cei chestionați nu sunt mulțumiți de eforturile autorităților pentru a combate corupția. O treime din respondenți consideră că pentru a schimba situația economică din țară, în primul rând, este necesară schimbarea conducerii țării (30%). Un număr similar din cei chestionați consideră combaterea corupției printre aceste priorități.

De cel mai înalt nivel de încredere continuă să se bucure biserica (70%), urmată de administrația publică locală (40%) și instituțiile mass-media (35%). La polul opus se află Parlamentul (13%), Curtea Constituțională (13%) și partidele politice (12%). Încrederea în justiție a crescut nesemnificativ față de aceeași perioadă a anului trecut (16% în noiembrie 2018 față de 14% în noiembrie 2017), dar continuă să se poziționeze către sfârșitul clasamentului încrederii.

Cât privește exercitarea unor drepturi civile și politice, 64% din respondenți au răspuns că nu se simt liberi să iasă în stradă și să protesteze față de deciziile luate de conducerea țării. În mod similar, 63% din cei chestionați nu se simt liberi să spună

ce cred despre conducerea țării. Aceste rezultate sunt îngrijorătoare, mai ales dacă ar fi să le comparăm cu situația din noiembrie 2009 (perioadă de după protestele violente din 7 aprilie 2009), atunci când rata pentru ambele întrebări nu depășea 43%.

Întrebați despre invalidarea alegerilor primarului general din mun. Chișinău din vara 2018, 26% consideră că vinovat de anularea rezultatelor alegerilor este Partidul Democrat și președintele acestuia, Vladimir PLAHOTNIUC, în timp ce doar 9% din respondenți consideră că justiția și-a îndeplinit cinstit obligațiile de serviciu în acest caz.

**DOAR 15% DIN
RESPONDENȚI
CONSIDERĂ CĂ
CETĂȚENII SUNT TRATAȚI
ÎN MOD EGAL DE
JUSTIȚIE, INDIFFERENT DE
AVEREA ACESTORA**

Ediția BOP din noiembrie 2018 a inclus pentru prima dată câteva întrebări specifice cu privire la funcționarea justiției. Întrebați dacă cetățenii sunt tratați în mod egal de justiție, doar 36% consideră că sunt tratați egal indiferent de gen, 31% - indiferent de vârstă, 25% - indiferent de etnie, 17% - indiferent de opinie/apartenență politică, 17% - indiferent de funcție și 15% - indiferent de avere. În același timp, în medie,

doar 15% din respondenți cred că instituțiile de drept (avocații, procurorii, polițiștii, judecătorii și colaboratorii Centrului Național Anticorupție) sunt independente și doar 17% din respondenți consideră că judecătorii vor adopta o decizie corectă dacă ei sau rudele acestora ar ajunge în judecată.

AU FOST NUMIȚI TREI JUDECĂTORI NOI LA CURTEA CONSTITUȚIONALĂ

Între 11 și 14 decembrie 2018, timp de patru zile, Consiliul Superior al Magistraturii (CSM), Guvernul și Parlamentul au numit câte un judecător nou la Curtea Constituțională (CCM). Acest lucru a fost posibil după demisia subită și pe ascuns, cu câteva zile înainte, a doi judecători constituționali, Igor DOLEA și Victor POPA, ale căror mandate urmau să expire la 12 februarie 2019 și, respectiv, la 4 aprilie 2019. De asemenea, o funcție de judecător constituțional era vacantă din martie 2018, când actuala ministru a Justiției, Victoria IFTODI, și-a dat demisia din funcția de judecătoare constituțională în legătură cu numirea în funcție de ministru.

Numirea judecătorilor constituționali a avut loc într-un mod netransparent și fără organizarea vreun concurs public. Niciuna dintre instituțiile care au numit judecătorii constituționali nu au inclus acest subiect în agendele ședințelor sale, iar candidații numiți au fost singurii candidați examinați. Anterior, atât CSM, cât și Guvernul au avut o practică pozitivă de organizare a concursurilor pentru selectarea judecătorului la CCM.

La 11 decembrie 2018, CSM [l-a numit](#) pe Corneliu GURIN în funcția de judecător al CCM, înlocuindu-l pe judecătorul Igor DOLEA, numit de CSM prin concurs public la 12 februarie 2013. În cadrul aceleiași ședințe, CSM a examinat atât demersul președintelui CCM privind demisia judecătorului Igor DOLEA din 10 decembrie 2018, cât și numirea noului judecător. Acest subiect nu a fost inclus nici în [agenda ședinței CSM](#), care trebuie publicată cu 3 zile înainte de ședință, nici în [agenda suplimentară](#). [Potrivit dlui Corneliu](#)

[GURIN](#), acesta a fost invitat să-și prezinte candidatura atât de președintele, cât și de unii membri ai CSM. CSM nu a anunțat vreun concurs de numire a noului judecător și a examinat doar candidatura dlui Corneliu GURIN. Ultimii trei judecători constituționali numiți de CSM au fost identificați prin concurs (a se vedea pentru detalii Hotărârile CSM nr. 130/6 din 12 februarie 2013 de numire a judecătorilor Tudor PANȚÎRU și Igor DOLEA și [hotărârea nr. 117/7 din 6 martie 2018](#) de numire a judecătorului Mihai POALELUNGI). La sfârșitul lunii ianuarie 2019, hotărârea CSM de numire a judecătorului constituțional încă nu era publicată pe pagina web a CSM.

**JUMĂTATE DIN
COMPONENȚA CURȚII
CONSTITUȚIONALE
A FOST MODIFICATĂ
ÎNTR-O SĂPTĂMÂNĂ,
ÎN DECEMBRIE 2018,
CHIAR ÎNAINTE
DE ALEGERILE
PARLAMENTARE DIN 24
FEBRUARIE 2019**

În următoarea zi, la 12 decembrie 2018, după circa 9 luni de vacanță a funcției, Guvernul l-a numit în funcția de judecător al CCM pe Artur REȘETNICOV, deputat pe lista Partidului Democrat din Moldova (PDM). Anterior, dl Reșetnicov a fost membru al Partidului Comuniștilor și șef al Serviciului de Informații și Securitate în timpul evenimentelor din aprilie 2009, când au avut loc maltratări în masă a tinerilor și decese în urma protestelor împotriva rezultatelor alegerilor parlamentare. Acest subiect, la fel ca și în cazul numirii dlui Corneliu GURIN de către CSM, nu a fost inclus în [agenda ședinței Guvernului](#). Surprinzător, acesta nu apare nici în [procesul-verbal](#) al ședinței Guvernului din 12 decembrie 2018. Ultimii doi judecători constituționali numiți de Guvern au fost numiți prin concurs (a se vedea pentru detalii [Dispoziția Guvernului nr. 132 din 23 octombrie 2015](#) și [Dispoziția Guvernului nr. 33-d din 14 aprilie 2017](#)).

Peste două zile, la 14 decembrie 2018, Parlamentul a numit-o cu 54 de voturi în funcția de judecătoare la CCM pe dna Raisa APOLSCHII, deputată a PDM și președintă a Comisiei parlamentare juridice, numiri și imunități. Funcția a devenit vacantă după demisia subită și neanunțată public a judecătorului constituțional Victor POPA cu două zile înainte. Comisia juridică a parlamentului, prezidată chiar de dna Raisa APOLSCHII, a propus Plenului Parlamentului numirea dnei Apolschii în funcția de judecătoare constituțională. Totuși, în [agenda ședinței Comisiei juridice](#) din 12 decembrie 2018 acest subiect nu figurează, iar pe pagina web a Parlamentului nu este publicat raportul Comisiei juridice prin care dna Raisa APOLSCHII a fost înaintată spre a fi votată

judecătoare la CCM.

CCM este compusă din șase judecători. Astfel, jumătate din componența CCM a fost modificată într-o săptămână, cu puțin timp înainte de alegerile parlamentare din 24 februarie 2019. Mai multe organizații neguvernamentale [și-au exprimat îngrijorarea în legătură cu modul netransparent de numire a ultimilor trei judecători la CCM, declarând că acestea subminează încrederea publică în independența CCM. Organizațiile semnatare au menționat că și alegerea candidaților trezește dubii rezonabile privind afilierea politică a acestora cu PDM, ceea ce ar putea duce la politizarea excesivă a CCM și folosirea acesteia în lupte politice.](#)

JUSTIȚIE

CSJ MENȚINE HOTĂRÂREA CSM CU PRIVIRE LA ELIBERAREA DIN FUNCȚIE A JUDECĂTOAREI DOMNICA MANOLE

Prin Hotărârea nr. [451/21 din 4 iulie 2017, Consiliul Superior al Magistraturii](#) (CSM) a propus Președintelui Republicii Moldova eliberarea din funcție a judecătoarei Curții de Apel Chișinău, Domnica MANOLE. CSM și-a argumentat propunerea în baza a două motive principale.

În primul rând, CSM a constatat incompatibilitatea judecătoarei cu interesele funcției de judecător din cauza factorilor de risc prezentați în principal în două avize ale Serviciului de Informații și Securitate (SIS), întemeindu-și hotărârea pe prevederile art. 15 alin. (4), (5) din [Legea nr. 271 din 18 decembrie 2008](#) cu privire la verificarea titularilor și a candidaților la funcții publice. În avizele SIS se făcea referință la cauza penală pornită împotriva dnei Manole în 2016 în legătură cu hotărârea sa cu privire la referendum (a se vedea pentru detalii [Buletinul CRJM nr.10, p. 4](#)), care era abia la etapa urmării penale, precum și o altă cauză penală legată de declararea averii, care a fost redeschisă în mod dubios în 2016 după ce fuseseră refuzată urmărirea penală pe aceleași circumstanțe în 2015. De asemenea, SIS a făcut referință la câteva cauze civile în care dna Manole a participat, în complet cu alți doi judecători, învinuind-o de părtinire și tergiversare la examinarea lor, ceea ce, în opinia SIS, submina încasarea datoriilor de către stat. Ceilalți judecători care au examinat cauzele respective nu erau supuși acțiunilor disciplinare sau

CSM:

EXPLICAREA MOTIVELOR
OPINIEI SEPARATE,
DUPĂ PRONUȚAREA
PUBLICĂ A HOTĂRÂRII
ȘI A OPINIEI SEPARATE,
CONSTITUIE ÎNCĂLCARE
A RESTRICȚIILOR DE
COMUNICARE DIRECTĂ
A JUDECĂTORILOR CU
MASS-MEDIA ÎN CAUZELE
PENDINTE, PASIBILĂ DE
ELIBERARE DIN FUNCȚIE
A JUDECĂTORULUI

de investigație. De asemenea, unele din acele hotărâri au fost menținute de Curtea Supremă de Justiție (CSJ). CSM însă nu a luat în calcul aceste aspecte.

În al doilea rând, CSM a constatat incompatibilitatea dnei Manole cu funcția de judecător pentru încălcarea restricțiilor prevăzute de art. 8 alin. (3), (31) din [Legea nr. 544 din 20 iulie 1995](#) cu privire la statutul judecătorului referitoare la comunicarea judecătorului cu mass-media și părțile în dosar, invocând prevederile art. 25 alin. (1) lit. i) din [Legea nr. 544 din 20 iulie 1995](#) cu

privire la statutul judecătorului. Dnei Manole i-a fost imputată comunicarea directă cu mass-media despre o cauză aflată în procedură de examinare la instanța judecătorească, în timp ce legea prevede că astfel de comunicări pot avea loc doar prin intermediul persoanei responsabile de relațiile cu mass-media. Comunicarea respectivă a avut loc în legătură cu cauza *Andrian Candu vs ÎCS Jurnal de Chișinău Plus SRL*, în care Jurnal de Chișinău a solicitat Curții de Apel repunerea în termen, iar completul din 3 judecători, din care a făcut parte și dna Manole, a respins apelul. Dna Manole însă a avut o opinie separată pe care a anunțat-o în ședința publică judiciară din 8 iunie 2017, după pronunțarea hotărârii de respingere a apelului. La 14 iunie 2017, după 5 zile de la pronunțarea hotărârii și a opiniei separate, dna Manole a fost contactată

de un jurnalist de la postul Jurnal TV, care nu era parte la proces. Dumneaei i-a explicat acestuia motivele în baza cărora formulase opinia separată. Acest lucru a fost calificat de CSM drept comunicare directă cu mass-media despre o cauză aflată în examinare pentru care judecătoria a fost declarată incompatibilă cu funcția de judecător.

**CSJ A MODIFICAT
DOAR DISPOZITIVUL
HOTĂRĂRII CSM, FĂRĂ
A ADMITE CONTESTAȚIA
ȘI A ANULA, ÎN TOT SAU
ÎN PARTE, HOTĂRĂREA
CSM**

„art. 15 alin. (4), (5) din Legea nr. 271-XVI din 18 decembrie 2008 cu privire la verificarea titularilor și a candidaților la funcții publice”, fără însă a admite contestația și a anula, în tot sau în parte, hotărârea CSM. Astfel, motivarea hotărârii CSM rămâne în mare parte axată pe aspecte ce țin de incompatibilitatea dnei Manole în legătură cu avizele SIS, iar dispozitivul hotărârii se limitează la comunicarea cu mass-media.

La 5 iulie 2017, judecătoria Manole a contestat hotărârea CSM la CSJ. În paralel, ea a solicitat Președintelui țării să nu emită decretul de eliberare din funcție până la soluționarea cauzei de către CSJ, însă acesta a ignorat solicitarea și la 21 iulie 2017 a semnat [decretul de eliberare din funcție](#).

În cadrul examinării contestației cu privire la demisie de către CSJ, dna Manole a ridicat [exceptia de neconstituționalitate a unor prevederi din Legea nr. 271 din 18 decembrie 2008](#), în ceea ce privește verificarea periodică a judecătorilor de către SIS. Prin hotărârea Curții Constituționale (CCM) nr. [32 din 5 decembrie 2017](#), prevederile care se refereau la verificarea de către SIS a candidaților la funcția de judecător și a judecătorilor în exercițiu au fost declarate neconstituționale (detalii despre hotărârea CCM în [Buletinul CRJM nr. 16, pag. 3](#)).

Având în vedere neconstituționalitatea instituției verificării de către SIS a judecătorilor, la 18 ianuarie 2018, dna Manole a solicitat ca CSM să-și anuleze hotărârea prin care fost eliberată din funcție. Ea a invocat că prevederile care au stat la baza demisiei sale au fost declarate neconstituționale (avizele SIS), iar comunicarea cu mass-media urmează a fi examinată în cadrul unei proceduri disciplinare în care CSM poate fi implicat doar după examinarea cauzei de către Colegiul Disciplinar. Prin hotărârea nr. [64/4 din 6 februarie 2018](#), CSM a respins cererea dnei Manole pe motiv că nu poate fi revocat actul administrativ care a fost executat.

La CSJ cauza a fost examinată în [13 ședințe](#). Pe parcursul examinării cauzei, dna Manole a recuzat și a solicitat abținerea unor judecători de la examinarea cauzei, inclusiv a dlui Ion DRUȚĂ, care la [3 mai 2018 a fost numit președinte al CSJ](#), fiind în același timp membru de drept al CSM, iar CSM este parte în proces. Recuzarea nu a fost acceptată.

La [19 noiembrie 2018](#), CSJ a respins contestația dnei Manole și a menținut hotărârea CSM prin care ea a fost demisă. CSJ nu a examinat partea ce ține de avizele SIS din hotărârea CSM, invocând hotărârea CCM din 5 decembrie 2017. În același timp, deși [Legea nr. 793 cu privire la contenciosul administrativ](#), în vigoare la acel moment, nu prevedea o atare competență, CSJ a exclus doar din p. 2 al dispozitivului hotărârii CSM sintagma

CSJ s-a referit doar la cinci argumente din contestația dnei Manole, pe care le-a considerat decisive pentru soluționarea cauzei. Primul, CSJ nu a constatat o încălcare prin desfășurarea [în secret a ședinței CSM din 4 iulie 2017](#), motivând acest lucru în principal prin necesitatea de a proteja datele cu caracter personal conținute în avizele SIS, fără însă a clarifica despre care date este vorba. Doi, CSJ nu a constatat o încălcare a dreptului la apărare a judecătorei din cauza imposibilității ei de a înainta obiecții și de a da explicații în fața CSM cu privire la comunicarea cu jurnalistul de la JurnalTV despre opinia separată în dosarul *Andrian Candu vs. ÎCS Jurnal de Chișinău Plus SRL*. Judecătoria a susținut că a aflat despre această învinuire doar la ședința CSM din 4 iulie 2017, în mod sumar, fără a putea oferi explicații. CSJ a examinat procesul-verbal al ședinței CSM din 4 iulie 2017 și a constatat că judecătoria a avut ocazia să combată ceea ce i s-a imputat, deoarece a avut ocazia să audă acuzația de la membrul raportor și să răspundă la o întrebare a unui alt membru cu privire la această chestiune. CSJ nu a explicat dacă judecătoria a avut suficient timp de a face cunoștință cu cele imputate și a-și pregăti apărarea în cadrul aceleiași ședințe. Trei, CSJ nu a acceptat argumentul dnei Manole care a susținut că învinuirea cu privire la comunicarea cu mass-media trebuia examinată în cadrul unei proceduri disciplinare, care nu ține de competența CSM. CSJ a susținut că restricțiile impuse judecătorilor, inclusiv cele ce țin de comunicarea judecătorilor cu mass-media, nu țin de domeniul disciplinar, ci de competența CSM, care eliberează din funcție judecătorii care încalcă respectivele restricții. Această interpretare este una periculoasă pentru independența judecătorilor, deoarece permite eliberarea judecătorilor în funcție direct de CSM în afara unor proceduri disciplinare și fără a lua în calcul gravitatea încălcării.

Patru, CSJ a respins plângerea dnei Manole referitoare la încălcarea vieții private și de familie ca urmare a lezării dreptului de a-și exercita profesia de judecător și aplicarea unei sancțiuni disproporționate. CSJ a constatat că eliberarea din funcție a fost rezultatul aplicării previzibile a prevederilor legale care impun un șir de restricții clare judecătorilor. În opinia CSJ, deși obiectul afirmațiilor dnei Manole pentru JurnalTV despre

opinia sa separată în dosarul *Andrian Candu vs. ÎCS Jurnal de Chișinău Plus SRL* „constituia, în mare parte, o chestiune de interes public, comunicarea cu mijloacele media trebuia să se facă prin intermediul serviciului de presă al instanței”. Modul în care a acționat dna Manole, în opinia CSJ, „a permis utilizarea imaginii acesteia într-o luptă politică”. Or, în opinia CSJ, „judecătorii se bucură de un statut special și de multiple garanții constituționale tocmai pentru a-și păstra neutralitatea, pentru a fi mai rezervați și pentru a nu participa la activități cu tentă politică”. Cinci, CSJ a respins pretențiile dnei Manole cu privire la lipsa indicațiilor cu privire la numărul de voturi pro și contra din hotărârea CSM din 4 iulie 2017. CSJ a confirmat că numărul de voturi nu este indicat în hotărârea CSM, dar a menționat că acest fapt se poate afla prin deducție, deoarece nu a fost expusă nici o opinie separată din partea membrilor CSM. Argumentarea respectivă a CSJ ridică semne de întrebare, deoarece la [12 iunie 2014 CSJ a anulat o hotărâre a CSM](#), invocând mai multe încălcări din procesul verbal al ședinței CSM și lipsa informației cu privire la numărul de voturi a membrilor CSM în hotărârea CSM. CSJ nu a invocat sau motivat schimbarea practicii. Hotărârea CSJ este irevocabilă.

Cauza dnei Manole a fost monitorizată de reprezentanții societății civile și ai partenerilor de dezvoltare ai Republicii Moldova. Încă la [5 iulie 2017](#), mai multe organizații neguvernamentale au făcut o declarație publică prin care au calificat decizia CSM de eliberare din funcție a judecătoarei Domnica MANOLE ca fiind un act de justiție selectivă și care subminează independența sistemului judecătoresc.

CSJ:
DEȘI OBIECTUL
AFIRMAȚIILOR DNEI
MANOLE PENTRU
JURNAL TV DESPRE
OPINIA SA SEPARATĂ
ÎN DOSARUL
ANDRIAN CANDU VS.
Î.C.S. JURNAL DE
CHIȘINĂU PLUS SRL
„CONSTITUIA, ÎN MARE
PARTE, O CHESTIUNE
DE INTERES PUBLIC,
COMUNICAREA CU
MIJLOACELE MEDIA
TREBUIA SĂ SE FACĂ
PRIN INTERMEDIUL
SERVICIULUI DE PRESĂ
AL INSTANȚEI”

Organizațiile semnatare au solicitat Președintelui Republicii Moldova să nu semneze decretul de eliberare din funcție a judecătoarei până la soluționarea cauzei, apel care a fost ignorat. La [1 august 2017](#) mai multe organizații ale societății civile au calificat decretul Președintelui de eliberare din funcție a judecătoarei Domnica MANOLE drept o confirmare a fenomenului justiției selective și subminarea independenței sistemului judecătoresc, și au făcut apel către toate autoritățile naționale să respecte independența sistemului judiciar, care este un pilon esențial al unui stat de drept și democratic.

Parlamentul European, în [Rezoluția privind implementarea Acordului de Asociere UE-Republica Moldova](#) din 14 noiembrie 2018, și-a exprimat îngrijorarea față de procedurile îndreptate împotriva judecătorilor independenți, cu referință expresă la dna Manole (alin. 26). În ianuarie 2019, [Raportorul Special al ONU pentru situația apărătorilor drepturilor omului](#), Michel FORST, a prezentat Consiliului pentru Drepturile Omului al ONU raportul elaborat în urma vizitei în Republica Moldova din 25-29 iunie 2018, în care, de asemenea, își exprimă îngrijorarea față de riscurile pe care le comportă judecătorii independenți, cu referință expresă la dna Manole, ca urmare a exercitării independente a activității lor și a percepției autorităților ca fiind oponenții Guvernului sau ai persoanelor influente (alin. 40). În raportul [Comisiei Internaționale a Juriștilor cu privire la independența justiției în Republica Moldova din 2019](#), cauza dnei Manole se menționează printre cauzele care par să fie concentrate pe suprimarea opoziției sau prevenirea părerilor disidente în sistemul judecătoresc.

NOUA LEGISLAȚIE CU PRIVIRE LA REMUNERAREA ÎN SECTORUL BUGETAR - CUM A INFLUENȚAT ACEASTA SALARIILE JUDECĂTORILOR?

Începând cu anul 2014, judecătorii erau remunerați conform [unei legi speciale](#). Salariul acestora era recalculat anual, în funcție de nivelul salariului mediu pe economie. În consecință, în anul 2018, salariul unui judecător începător era de peste MDL 18,000 și putea ajunge până la MDL 37,000 în cazul Președintelui Curții Supreme de Justiție (CSJ). În ultimii cinci ani, salariile judecătorilor practic s-au triplat, în mare parte, din cauza creșterii salariului mediu pe economie, în timp ce salariile

**SISTEMUL UNIC
DE CALCULARE A
SALARIILOR ÎN SISTEMUL
BUGETAR INTRODUS ÎN
NOIEMBRIE 2018 NU
A DIMINUAT SALARIILE
ȘI NU A SCHIMBAT
REGULILE CU PRIVIRE LA
PENSILE SPECIALE ALE
JUDECĂTORILOR**

altor bugetari au crescut nesemnificativ.

La 23 noiembrie 2018, Parlamentul a adoptat [Legea nr. 270 cu privire la sistemul unitar de salarizare în sectorul bugetar](#). Aceasta stabilește un sistem unic de calculare a salariilor în sistemul bugetar. Legea nr. 270 a intrat în vigoare la 1 decembrie 2018, abrogând legea specială cu privire la remunerarea judecătorilor. Potrivit legii noi, salariul oricărui salariat din sectorul bugetar se va calcula în

funcție de valoarea de referință stabilită în legea bugetului, coeficientul de majorare stabilit în Legea nr. 270 pentru fiecare funcție și sporurile la salarii. Legea bugetului pentru anul 2019 a stabilit valori de referință diferite pentru angajații din diferite domenii. Valoarea generală de referință pentru anul 2019 este de MDL 1,500. Pentru angajații din justiție (judecătorii și procurorii) valoarea de referință este de MDL 2,500, iar pentru Curtea Constituțională (CCM), CSJ și Consiliul Superior al Magistraturii (CSM) - de MDL 2,600.

Ca urmare a noii metode de calcul, salariile calculate până la aplicarea sporurilor pentru judecătorii începători au crescut cu 12%, iar a judecătorilor din judecătorii cu 6-12 ani de experiență - cu 10%. De asemenea, a crescut cu 15% salariul Președintelui CCM și cu 23% al Președintelui CSM. Ceilalți judecători, de asemenea, au avut creșteri de salarii, însă mai moderate. Unica categorie de judecători care a avut o scădere de salariu de 2% au fost judecătorii curților de apel cu peste 15 ani de experiență. În același timp, a fost introdus sporul la salarii, care nu era prevăzut de vechea lege cu privire la salarizarea judecătorilor. În urma reformei salariale, salariul unui judecător începător este de MDL 20,650, a unui judecător de la curtea de apel cu cea mai mică experiență (5 ani) – MDL 24,925, iar a unui judecător de la CSJ cu cea mai mică experiență (10 ani) - MDL 30,654.

Salariul majorității judecătorilor din țară s-a majorat ca urmare a aplicării noii legi, însă [judecătorii nu susțineau noua lege](#). Ei își făceau griji că salariile lor vor fi micșorate, iar pensia specială va fi anulată. Temerile respective nu s-au adeverit. Noua lege, spre deosebire de cea anterioară, nu garantează creșterea în continuare a salariilor judecătorilor proporțional creșterii salariului mediu pe economie. Totuși, noul sistem de calculare a salariului judecătorilor pare justificat în perspectivă lungă. Judecătorii și procurorii aveau în 2015 cele mai mari salarii din sectorul bugetar, care au crescut între 2015 și 2018 cu 40% doar datorită creșterii salariului mediu pe economie.

JUDECĂTORII DE INSTRUCȚIE LA 15 ANI DE ACTIVITATE – CU PUȚINĂ EXPERIENȚĂ, VOLUM MARE DE MUNCĂ ȘI INDULGENȚI FAȚĂ DE PROCURORI

La 17 decembrie 2018, Centrul de Resurse Juridice din Moldova (CRJM) a prezentat în cadrul unei consultări publice [documentul analitic](#) „Judecătorii de instrucție la 15 ani de activitate – totaluri și perspective de viitor”. Documentul analizează eficiența și provocările instituției judecătorilor de instrucție, o categorie specială de judecători creată în 2003 cu scopul de a oferi o protecție suplimentară drepturilor omului la etapa urmăririi penale.

Practica de numire a judecătorilor de instrucție, volumul și complexitatea dosarelor examinate sunt doar câteva din

Acest lucru a sporit și mai mult discrepanța dintre salariile judecătorilor și cele ale altor bugetari, ceea ce nu putea să nu alimenteze animozitățile față de judecători. Există totuși riscul ca Parlamentul să nu crească în viitor salariile judecătorilor, însă nimeni nu poate avea speranța legitimă a creșterii constante salariale. Pe de altă parte, Parlamentul nu poate reduce salariile judecătorilor în lipsa unei crize economice, deoarece CCM [a stabilit în mod clar](#) că aceasta contravine Constituției.

Spre deosebire de [legislația precedentă](#), care nu permitea sporuri lunare la salariul judecătorului, Legea nr. 270 introduce astfel de sporuri pentru grad profesional, științific sau didactic sau pentru deținerea titlurilor onorifice. Aceste sporuri lunare variază între MDL 100 și MDL 500. Ca și legea veche, noua lege prevede că salariații bugetari (inclusiv judecătorii și procurorii) pot primi premii unice, care nu pot depăși salariul de bază lunar al persoanei premiate.

Noul sistem de salarizare în sectorul bugetar nu a schimbat regulile cu privire la pensiile speciale ale judecătorilor și nici dreptul la indemnizație la plecarea onorabilă din sistem. Astfel, conform [Legii cu privire la statutul judecătorului](#), judecătorii care au atins vârsta de 50 de ani și au o vechime în muncă de cel puțin 20 de ani, dintre care cel puțin 12 ani și 6 luni în funcția de judecător, au dreptul la pensie specială. Mărirea ei variază în funcție de vechimea în funcția de judecător, de la 55% până la 80% din salariul lunar al unui judecător în funcție cu o vechie în muncă similară. De asemenea, conform [Legii cu privire la statutul judecătorului](#), la plecarea onorabilă din sistem, judecătorul primește o indemnizație unică egală cu produsul numărului de ani lucrați în calitate de judecător și a 50% din salariul de funcție la plecarea din sistem. Astfel, un judecător al CSJ cu o vechime în funcția de judecător de 35 de ani va primi o indemnizație la plecarea din sistem de peste MDL 550,000.

provocările activității judecătorilor de instrucție care necesită intervenție, potrivit documentului. Modificările legislative introduse în anii 2017-2018, prin care a fost anulat criteriul de experiență de minim trei ani pentru exercitarea funcției de judecător de instrucție, constituie un regres serios de la instituirea funcției de judecător de instrucție în 2003, or, pentru asigurarea efectivă a drepturilor omului la etapa urmăririi penale, experiența judecătorului este crucială.

În timp ce numărul total al judecătorilor de instrucție rămâne

unul constant în ultimii zece ani, volumul de lucru al acestora a crescut semnificativ (aproximativ 48,000 de materiale și dosare examinate în 2018 comparativ cu aproximativ 25,000 în 2009). Acest lucru afectează direct posibilitatea examinării calitative a materialelor și dosarelor ce țin de competența exclusivă a judecătorilor de instrucție. În același timp, deși controlul judiciar efectuat de către judecătorii de instrucție are misiunea principală de a asigura protecția drepturilor persoanei, în ultimii ani continuă să se perpetueze practica privind aplicarea excesivă a arestului și autorizarea cu ușurință a demersurilor procurorilor cu privire la interceptarea convorbirilor telefonice. Media ratei de admitere a solicitărilor de aplicare a arestului în ultimii 11 ani a constituit 84%, iar a autorizărilor pentru interceptarea convorbirilor telefonice peste 97%!

CRJM recomandă revenirea la cerința obligatorie de minim trei ani de experiență pentru numirea în funcție de judecător

de instrucție, relocarea funcțiilor de judecător de instrucție în baza sarcinii de muncă a judecătorilor, precum și examinarea oportunității reevaluării gradelor de complexitate a dosarelor examinate de către judecătorii de instrucție. Este oportun de discutat și despre statutul acestei categorii speciale de judecători, care merită a fi asimilat statutului judecătorilor curților de apel, pentru a spori independența și atractivitatea funcției de judecător de instrucție. CRJM recomandă, de asemenea, asigurarea unui control mai riguros în cazul autorizării interceptării convorbirilor telefonice și aplicării arestului. Pentru ridicarea calității examinării minuțioase a acestor măsuri, apărarea ar trebui să solicite mai des examinarea în ședință publică a acestor demersuri. O altă măsură de îmbunătățire a calității motivării încheierilor judecătorilor de instrucție cu privire la aplicarea arestului preventiv și a arestului la domiciliu, inclusiv prelungirea acestora, ar fi publicarea respectivelor încheieri.

ANTICORUPȚIE ȘI INTEGRITATE

RAPORTUL COMISIEI EUROPENE CU PRIVIRE LA REGIMUL DE CĂLĂTORII FĂRĂ VIZE: MOLDOVA TREBUIE SĂ IA MĂSURI IMEDIATE DE COMBATERE A CORUPȚIEI ȘI A SPĂLĂRII BANILOR

La 19 decembrie 2018, Comisia Europeană a publicat cel de-al doilea [raport cu privire la îndeplinirea cerințelor privind regimul de călătorii fără viză](#) de către opt state din Balcanii de Vest și din cadrul Parteneriatului Estic, printre care și Moldova. Raportul este însoțit de un [document de lucru al serviciilor Comisiei](#). Comisia Europeană va raporta anual Parlamentului European și Consiliului European despre modul de implementare a cerințelor legate de regimul de călătorii fără viză.

În raport se menționează creșterea fenomenului migrației neregulate din Moldova între 2016 și 2017, și anume creșterea numărului refuzurilor de intrare (+56%), a numărului șederilor ilegale (+15%). Comisia s-a arătat preocupată de creșterea exponențială a numărului de cereri de acordare de azil în Uniunea Europeană (UE) din partea cetățenilor moldoveni (+128% în prima jumătate a anului 2018), majoritatea acestora fiind nefondate (rata de recunoaștere a azilului era de 1.48% în 2016 și 1.35% în 2017).

Comisia a subliniat că, în noiembrie 2018, Moldova a lansat un program de acordare a cetățeniei în baza investițiilor (a se

vedea detalii în [Buletinul CRJM nr. 15, pag. 5](#)) care trebuie monitorizat îndeaproape, deoarece ar putea prezenta riscuri

de migrație și de securitate. Altă preocupare majoră a Comisiei este crima organizată și criminalitatea informatică. Grupurile de crimă organizată din Moldova continuă să reprezinte o importantă amenințare la adresa securității UE, în special în Austria, Franța, Germania, Letonia și Polonia. În special, grupurile crimei organizate, vorbitoare de limbă rusă exploatează Moldova ca țară de tranzit pentru a spăla banii și a-i transfera în UE. Există un număr din ce în ce mai mare de servicii de crimă informatică din Moldova.

Comisia Europeană a cerut Moldovei să ia măsuri imediate de combatere a corupției. Potrivit Comisiei, adoptarea pachetului de legi privind reforma fiscală din iulie 2018 a ridicat întrebări cu privire la voința politică de combatere a corupției. Legislația adoptată include o amnistie de capital și fiscală, care anterior fusese retrasă din agenda legislativă

ca urmare a criticii, printre altele, a UE (a se vedea detalii cu privire la proiectul de lege retras la începutul anului 2017 în [Buletinul CRJM nr. 12](#)). Aceasta include și un pachet pentru

**COMISIA EUROPEANĂ:
SCHEMA DE ACORDARE
A CETĂȚENIEI ÎN BAZA
INVESTIȚIILOR LANSAȚĂ
ÎN MOLDOVA POATE
PREZENTA RISCURI
DE MIGRAȚIE ȘI DE
SECURITATE PENTRU UE**

**COMISIA EUROPEANĂ:
PACHETUL DE LEGI
PRIVIND REFORMA
FISCALĂ DIN IULIE
2018 DIN REPUBLICA
MOLDOVA RIDICĂ
ÎNTREBĂRI CU PRIVIRE
LA VOIȚA POLITICĂ DE
COMBATERE A CORUPȚIEI**

mediul de afaceri care prevede decriminalizarea mai multor crime economice (a se vedea mai multe detalii în Buletinele CRJM [nr. 16](#) și [nr. 17](#)).

Pentru păstrarea în viitor a regimului cu privire la regimul de călătorii fără viză, Comisia Europeană a cerut Moldovei, printre altele, să alinieze legile privind reformele fiscale la

standardele UE, să consolideze Autoritatea Națională de Integritate prin numirea numărului necesar de inspectori de integritate, să intensifice eforturile pentru lupta împotriva corupției la nivel înalt și să asigure o anchetă aprofundată și imparțială a fraudei bancare, recuperarea fondurilor sustrase și răspunderea penală fără întârziere a celor responsabili.

CE CONȚIN CERTIFICATELE DE INTEGRITATE ȘI CARE E PROCEDURA LOR DE ELIBERARE?

La 9 octombrie 2018, Autoritatea Națională de Integritate (ANI), Agenția Servicii Publice (ASP) și Inspectoratul Național de Probațiune (INP) au aprobat [Regulamentul cu privire la ordinea de eliberare a certificatelor de integritate](#).

Documentul prevede că ANI eliberează certificatele de integritate la solicitarea conducătorilor entităților publice, în cazul procedurilor de angajare prin concurs sau a persoanelor fizice care intenționează să candideze pentru ocuparea funcțiilor de deputat în Parlament, Președinte al Republicii Moldova, primar sau de consilier local. Solicitanții trebuie să depună cererile de obținere a certificatului de integritate la sediul ANI sau prin intermediul ASP. Documentul va fi eliberat personal în termen de 15 zile doar de ANI și va fi valabil timp de 3 luni de la data eliberării.

**ÎN NOIEMBRIE 2018 -
IANUARIE 2019 ANI
A PERFECTAT 1,595
DE CERTIFICATE DE
INTEGRITATE, DINTRE
CARE DOAR ȘASE
CONȚIN MENȚIUNI
DESPRE ÎNCĂLCĂRILE
REGIMURILOR DE
INTEGRITATE**

Certificatul de integritate include informația despre actele de constatare rămase definitive în ultimii 3 ani în privința candidaților la funcții publice, averile nejustificate, conflictele de interese consumate, restricțiile încălcate, incompatibilitățile nesoluționate,

limitările încălcate și interdicțiile de a ocupa o funcție publică, ce derivă din actele de constatare ale ANI sau din hotărârile judecătorești care au rămas definitive. Centrul de Resurse Juridice din Moldova [a elaborat un infografic](#) prin care explică mai multe detalii despre certificatul de integritate. La 25 ianuarie 2019, [ANI a anunțat](#) că în perioada lunilor noiembrie 2018 - ianuarie 2019 a perfectat 1,595 de certificate de integritate, dintre care doar șase conțin mențiuni despre încălcările regimurilor de integritate. Cifrele în

cauză denotă volumul mare de lucru pe care l-au avut inspectorii de integritate pentru niște documente lipsite practic de orice valoare juridică.

CÂT DE UNIFORMĂ ESTE PRACTICA CURȚII SUPREME DE JUSTIȚIE ÎN CAUZELE CU PRIVIRE LA INTEGRITATE?

La 15 noiembrie 2018, Centrul de Resurse Juridice din Moldova (CRJM) a [prezentat documentul analitic](#): „Cauzele cu privire la integritate – este oare uniformă practica instanțelor judecătorești?”. Analiza stabilește în ce măsură este uniformă practica judiciară în cauzele ce vizează încălcarea regimului de declarare al averilor, conflictelor de interese și incompatibilităților funcționarilor publici.

În cadrul cercetării au fost analizate toate hotărârile Curții Supreme de Justiție (CSJ) adoptate de la 1 ianuarie 2014 până în 30 iunie 2018, precum și soluțiile date de instanțele de apel și fond în aceste cauze. Analiza constată că soluțiile din unele hotărâri judecătorești cu privire la declararea averilor nu sunt consecvente în ce privește modul de declarare al conturilor bancare fără rulaje, justificarea averii nedeclarate și cum a fost tratat argumentul funcționarului că nu a declarat

adecvat averea, deoarece nu a înțeles cum aceasta urmează a fi declarată. Analiza nu a constatat divergențe serioase în cauzele cu privire la conflictele de interese. Cu toate acestea, unele dosare cu privire la incompatibilități au fost soluționate într-un mod divergent.

Autorii, de asemenea, au constatat că actele fostei Comisii Naționale de Integritate au fost anulate cu precădere în cazul demnitarilor de rang înalt. În cazul acestora au fost admise zece din cele 16 acțiuni (62.5%) comparativ cu demnitarii de rang mediu în cazul cărora au fost admise doar 3 din 17 acțiuni (17%). CRJM [a invitat participanții la eveniment](#), precum și instituțiile vizate (CSJ și Autoritatea Națională de Integritate) să vină cu recomandări și comentarii asupra documentului, însă acestea nu au parvenit.

CRJM A LANSAT DOUĂ INFOGRAFICE PRIVIND JUSTIȚIA SELECTIVĂ ȘI SANȚIUNILE ÎN CAUZELE DE CORUPȚIE

Centrul de Resurse Juridice din Moldova (CRJM) a elaborat două infografice privind justiția selectivă și sancțiunile în cauzele de corupție. În [primul infografic](#) au fost analizate cauzele Filat, Șor și Platon. Toate datele indicate în infografic reflectă situația la 15 noiembrie 2018. Autorii au analizat mai multe aspecte care demonstrează abordările selective ale organelor de justiție în aceste trei dosare, cum ar fi durata măsurilor preventive și a procedurilor penale, locul detenției, învinuirea și constatările instanțelor de judecată, pedepsele stabilite etc. Spre exemplu, durata măsurilor preventive în dosarele Filat (1 an și 27 de zile de arest preventiv) și Platon (1 an, 4 luni și 23 de zile de arest preventiv) este mult mai mare decât în cele două dosare împotriva dlui Șor (22 de zile de arest preventiv în dosarul nr. 1 și 43 de zile de arest preventiv și 10 luni și 16 zile de arest la domiciliu în dosarul nr. 2). Dnii Filat și Platon au fost deținuți preventiv în Penitenciarul nr. 13, care are condiții de detenție foarte proaste, iar dl Șor - în izolatorul Centrului Național Anticorupție, precum și la domiciliul său.

Durata procedurilor este un alt aspect care indică o abordare selectivă. În dosarul Filat, instanțele de judecată au adoptat o hotărâre definitivă de condamnare în 13 luni, în dosarul Platon – în 17 luni. În dosarele împotriva dlui Șor, la sfârșitul lui martie 2019 nu exista vreo hotărâre definitivă de condamnare. Dimpotrivă, dosarul nr. 1 pe numele dlui Șor nu fusese trimis încă în instanța de judecată de procurori după mai mult de 43 de luni (3 ani și 7 luni) de urmărire penală, iar dosarul nr. 2 încă se afla în examinare în instanța de apel, după mai mult de 29 de luni de când a fost trimis în instanța de judecată.

Condamnările în aceste trei cauze, de asemenea, indică o justiție selectivă, dl Șor fiind condamnat pentru o infracțiune mai puțin gravă decât cea solicitată de procurori. Instanțele de judecată i-au condamnat pe dnii Filat (corupere pasivă și trafic de influență) și Platon (escrocherie și spălare de bani) pe toate capetele de acuzare înaintate de procurori. În cazul dlui Șor, procurorii au cerut condamnarea pentru escrocherie și spălare de bani, ca în cazul dlui Platon. Însă judecătorii l-au condamnat pe dl Șor pentru prima infracțiune solicitată de procurori - spălarea de bani, dar cea de-a doua infracțiune - escrocheria - au recalificat-o într-o infracțiune mai puțin gravă - cauzarea de daune, motivând că nu au stabilit că dl Șor a beneficiat de banii sustrași din Banca de Economii.

Și sancțiunile impuse în aceste trei dosare sunt diferite. În cazul Filat, pentru mita de circa USD 23 mln primită de la dl Șor, judecătorii i-au stabilit sancțiunile de 9 ani de închisoare,

amendă de MDL 60,000, interdicția de a ocupa funcții publice timp de 5 ani și retragerea distincției de stat Ordinul Republicii. În dosarul Platon, pentru prejudiciul adus sistemului bancar de circa USD 58 mln, judecătorii i-au stabilit sancțiunea de 18 ani de închisoare și interdicția de a ocupa funcții în sistemul bancar timp de 5 ani. În schimb în cazul Șor, pentru prejudiciul adus sistemului bancar de circa USD 350 mln, prima instanță de judecată a decis aplicarea sancțiunii de 7 ani și 6 luni de închisoare, fără interdicția de a ocupa funcții în sistemul bancar.

Modul în care judecătorii au decis asupra confiscării averilor la fel ridică întrebări privind o abordare selectivă. În dosarele Filat și Platon, judecătorii au decis confiscarea averilor în sumă de MDL 474 mln și, respectiv, MDL 870 mln. În cazul Șor, judecătorii au admis de principiu acțiunea civilă, urmând ca despăgubirile să fie încasate într-un alt proces de judecată după finalizarea procesului penal. Având în vedere termenii de judecare a dosarelor împotriva dlui Șor, nu este clar când se va întâmpla aceasta, iar averea sa va rămâne neatinsă pentru încă destul de mult timp.

În cel de-al [doilea infografic](#) CRJM a analizat sancțiunile în patru dosare de mare corupție inițiate de autorități în anii 2016-2017, în care persoanele acuzate și-au recunoscut vinovăția la etapa de urmărire penală. Cazurile analizate s-au referit la persoane care au avut și funcții de conducere în stat, dar și conexiuni politice. Este vorba despre cazurile în care au fost implicați Valeriu TRIBOI, ex-viceministru al Economiei, propus de Partidul Democrat din Moldova (abuz de serviciu), Iurie CHIRINCIUC, ex-ministru al Transporturilor și Infrastructurii Drumurilor, propus de Partidul Liberal (PL) (trafic de influență și abuz de serviciu), Igor GAMREȚKI, ex-șef al Direcției Transport Public și Căi de Comunicație la Primăria municipiului Chișinău, propus de PL (trafic de influență) și Veaceslav CEBAN, ex-șef de direcție la Serviciul Protecție și Pază de Stat, fost șef al Departamentului Instituției Penitenciare și fost viceministru al Afacerilor Interne (trafic de influență).

În cazurile descrise în infografic a fost aplicată procedura prevăzută de [art. 3641 din Codul de procedură penală](#), care indică reducerea cu 1/3 a pedepselor cu închisoarea și cu ¼ a amenzilor în caz de recunoaștere a vinovăției. În toate cazurile judecătorii au aplicat sancțiunile minime prevăzute de Codul penal, pe care le-au redus ulterior potrivit art. 3641

din Codul de procedură penală. Condamnări la închisoare cu executare reală nu au fost aplicate față de niciuna din cele patru persoane vizate în cazurile analizate. În două cazuri (Triboi și Chirinciuc), judecătorii au aplicat cel mai scurt termen posibil pentru interdicția de a deține o funcție publică – 5 ani. În cazul dlui Gamrețki, Curtea Supremă de Justiție (CSJ) a anulat interdicția aplicată de a deține funcții publice. În cazul dlui Ceban, Codul penal nu prevede așa sancțiune

pentru infracțiunea de trafic de influență. În trei cazuri din patru (cu excepția dlui Triboi), după recunoașterea vinovăției, persoanele au fost eliberate din arest sub control judiciar. În trei cazuri din patru, hotărârile judecătorești au fost publicate, dar anonimizate. Doar într-un caz, cel al dlui Gamrețki, două hotărâri judecătorești, a instanței de fond și a CSJ, au fost publicate integral, cea a instanței de apel fiind publicată, dar anonimizată.

CAUZE NOTORII

DECANUL CELEI MAI MARI FACULTĂȚI DE DREPT DIN MOLDOVA ESTE URMĂRIT PENAL PENTRU CORUPȚIE

La 9 octombrie 2018, Procuratura Generală a emis [un comunicat de presă](#) în care menționa că, în aceeași zi, procurorii anticorupție au efectuat percheziții în biroul dlui Sergiu BRÎNZĂ, decan al Facultății de drept a Universității de Stat din Moldova. Tot la 9 octombrie 2018, acesta a fost reținut împreună cu o altă persoană. În comunicat se menționează că un conducător de doctorat ar fi oferit decanului facultății de drept în luna august 2018, în mai multe tranșe, mijloace bănești. „Decanul facultății, în schimbul banilor, urma să faciliteze susținerea tezelor de doctorat de către doi doctoranzi”. La 11 octombrie 2018, cele două persoane reținute au fost arestate preventiv, iar câteva luni mai târziu eliberate. Interimatul funcției de Decan al Facultății de drept este exercitat de către [Violeta COJOCARU](#), șefa Departamentului Drept Internațional și European.

La 23 octombrie 2018, Procuratura Generală a emis [un alt comunicat de presă](#) în care menționa că, în aceeași zi, procurorii anticorupție au descins la Curtea de Apel Chișinău în cadrul unui dosar de trafic de influență. Ulterior, cauza dată

a fost conexată cu câteva cauze de corupere pasivă. Prima urmărire penală a început în luna august 2018. În această cauză penală erau suspectați cinci judecători, inclusiv Liuba BRÎNZĂ, soția dlui Sergiu BRÎNZĂ. Potrivit comunicatului, trei judecători de la Curtea de Apel, precum și doi judecători de la Judecătoria Centru, au primit sume de bani în proporții deosebit de mari pentru a emite decizii favorabile pe mai multe cauze penale. Procurorii au publicat și [o înregistrare video](#) în care o judecătoare număra bani și îi împărțea în plicuri destinate, probabil, altor persoane. Câteva zile mai târziu, cele cinci judecătoare au fost plasate în penitenciar sau în arest la domiciliu.

Judecătoarea Liuba BRÎNZĂ a participat la examinarea în apel a cauzei penale împotriva controversatului om de afaceri Veaceslav PLATON. Apelul acestuia a fost respins la 18 decembrie 2017. În februarie 2018, apărarea a depus recurs la Curtea Supremă de Justiție (CSJ). Totuși, dosarul cauzei a ajuns la CSJ abia la 21 septembrie 2018. [Recursul acestuia a fost respins](#) de către CSJ la 14 noiembrie 2018.

PRIMUL DOSAR PENAL ÎN PRIVINȚA UNUI JUDECĂTOR ÎNVINUIT DE ÎMBOGĂȚIRE ILICITĂ TRIMIS ÎN JUDECATĂ

La 7 martie 2017, Procuratura Anticorupție (PA) a pornit urmărirea penală pe numele președintelui judecătorei Râșcani, mun. Chișinău, [Oleg MELNICIUC](#), după apariția [unei investigații jurnalistice](#) în care se arăta că magistratul și familia lui dețin bunuri care depășeau de câteva ori veniturile lor legale. La 27 iunie 2017, PA a efectuat percheziții și l-a reținut pe magistrat în cadrul unui dosar deschis în baza [art. 330² din Codul penal](#) - îmbogățirea ilicită. La 3 octombrie

2017, Consiliul Superior al Magistraturii (CSM) [a acceptat cererea](#) dlui Melniciuc de suspendare din funcție până la 1 martie 2019, în legătură cu acordarea concediului parțial plătit pentru îngrijirea copilului minor.

La 10 octombrie 2018, PA [a anunțat](#) despre finalizarea urmăririi penale și transmiterea spre judecare a cauzei penale în care magistratului i se incriminează săvârșirea infracțiunilor de

îmbogățire ilicită și fals în declarații. Conform PA, în perioada anilor 2013-2017, dl Melniciuc a inclus date incomplete și false în declarațiile sale de avere. Pentru a majora neîntemeiat veniturile declarate, el a indicat fals înstrăinarea unui imobil și o valoare de preț de două ori mai mică decât cea reală la dobândirea unui automobil.

În proprietatea magistratului și familiei sale au fost depistate bunuri, valoarea cărora depășesc substanțial mijloacele dobândite, iar procurorii au constatat că acestea nu puteau fi obținute legal. Conform procurorilor, magistratul și soția sa, deși indicau în declarațiile de avere pentru perioada 2014-

2016 venituri totale obținute în mărime de MDL 1,444,958, au efectuat procurări de bunuri și servicii și retrageri de numerar în sumă totală de MDL 2,085,10. Magistratul a motivat că unele venituri provin din donațiile de la mama și socrul său.

Din octombrie 2018 până la sfârșitul lui martie 2019 au avut loc [șase ședințe de judecată](#), însă toate au fost amânate la cererea părții apărării sau la solicitarea procurorului. Următoarea ședință este programată [la 18 aprilie 2019](#). Acesta este primul dosar, în care un judecător din Republica Moldova este învinuit de îmbogățire ilicită.

VEACESLAV PLATON A FOST CONDAMNAT ÎNTR-UN NOU DOSAR PENAL

La 14 noiembrie 2018, peste mai mult de un an de la condamnarea de către instanța de apel, Curtea Supremă de Justiție (CSJ) a adoptat o [decizie de inadmisibilitate](#) a recursurilor depuse în „dosarul BEM” privind implicarea lui Veaceslav PLATON în fraudă bancară. CSJ (în completul format din judecătorii Vladimir TIMOFTI, Nadejda TOMA și Anatolie ȚURCANU) a menținut decizia Curții de Apel Chișinău prin care dl Platon a fost condamnat la 18 ani de închisoare. Pentru mai multe detalii despre examinarea acestei cauze și soluțiile primelor instanțe a se vedea în buletinele informative CRJM [nr. 14](#) și [nr. 16](#). Hotărârea CSJ a fost publicată pe pagina web a CSJ, fiind parțial anonimată, spre deosebire de hotărârile primelor două instanțe, care nu au fost publicate.

CSJ a menționat că primele două instanțe au constatat că, în noiembrie 2014, dl Platon l-a determinat prin înșelăciune și abuz de încredere pe Ilan ȘOR, care la acel moment deținea funcția de președinte al Consiliului Băncii de Economii, să-i acorde mijloace financiare în sumă de MDL 417,760,000, prin creditarea unor companii pe care le gestiona dl Șor. Avocații dlui Platon au [declarat](#) că clientul lor nu are nicio legătură cu firmele indicate în hotărârile instanțelor de judecată și că instanța nu a demonstrat această legătură. CSJ a notat că Curtea de Apel Chișinău a menținut hotărârea Judecătorei Chișinău în mod legal, ambele hotărâri judecătorești fiind motivate.

În textul deciziei CSJ nu s-a indicat argumentul apărării precum că un proces-verbal al unei ședințe de judecată de la Judecătoria Chișinău a fost falsificat prin modificarea declarațiilor dlui Platon. Avocații apărării au indicat că dl Platon a declarat că beneficiarul furtului miliardului ar fi fost Vladimir PLAHOTNIUC, dar în procesul-verbal este indicat Vladimir

FILAT. Grefierul care a schimbat numele lui Plahotniuc în Filat [nu a fost sancționat](#), pe motiv de expirare a termenului de aplicare a sancțiunii.

Peste o lună, la 14 decembrie 2018, Veaceslav PLATON a fost condamnat de Curtea de Apel Chișinău în [„dosarul Moldasig”](#) (completul de judecată format din judecătorii Xenofon ULIANOVSKI, Sergiu FURDUI și Stelian TELEUCĂ). Mai multe detalii despre soluția primei instanțe a se vedea în [buletinul informativ CRJM nr. 16](#). Curtea de Apel Chișinău a publicat decizia anonimată în acest caz pe pagina sa web la 28 ianuarie 2019.

Curtea de Apel Chișinău a menținut constatarea Judecătorei Chișinău, sediul Buiucani, din 12 decembrie 2017, care l-a condamnat pe dl Platon la 12 ani de închisoare pentru tentativă de escrocherie (art. 27 și 190 alin. (3) și (5) din [Codul penal](#)) și corupere activă (art. 325 alin. (2) lit. c) din Codul penal). Instanța de apel a modificat hotărârea Judecătorei Chișinău în partea ce ține de pedeapsă, stabilind sancțiunea care prevede închisoare pe un termen de 13 ani, amendă în mărime de MDL 300,000 cu privarea de dreptul de a ocupa funcții în cadrul persoanelor juridice și a exercita activități de antreprenoriat pe un termen de 3 ani. [Potrivit avocaților](#), dl Platon a fost întrerupt în timp ce avea ultimul cuvânt, apoi a fost îndepărtat din sală, încălcându-i dreptul la apărare.

Având în vedere decizia CSJ în „dosarul BEM” și prin cumulul pedepselor, instanța a stabilit pedeapsa definitivă cu închisoarea pe un termen de 25 ani în penitenciar de tip închis, amendă în mărime de MDL 300,000 cu privarea de dreptul de a ocupa funcții în cadrul persoanelor juridice, în

**VEACESLAV PLATON
A FOST CONDAMNAT
ÎNCĂ ÎNTR-UN DOSAR
PENAL, IAR SANCTIUNEA
APLICATĂ ÎN URMA
CUMULĂRII SENTINTELOR
A FOST MĂRITĂ DE LA
19 LA 25 DE ANI DE
ÎNCHISOARE**

sistemul bancar și a exercita activității de antreprenoriat pe un termen de 5 ani.

La sfârșitul lunii ianuarie 2019, dl Platon se afla în închisoarea nr. 13 din Chișinău. În vara anului 2018, dl Platon [a acuzat](#) conducerea penitenciarului de tratament degradant, printre altele, pe motiv că nu ar fi avut apă și nu ar fi putut primi colete. În septembrie 2018, avocații dlui Platon au [declarat](#) că

au fost agresați fizic la 3 septembrie 2018 în Penitenciarul nr. 13 de către angajați ai detașamentului cu destinație specială „Pantera”. Avocații au invocat că se aflau la o întrevvedere cu clientul lor și au cerut administrației penitenciarului să-i acorde asistență medicală, pentru că el ar fi avut leziuni vizibile pe tot corpul și ar fi acuzat că a fost torturat în celulă la 24 august 2018.

DREPTURILE OMULUI

CURTEA CONSTITUȚIONALĂ S-A EXPUS DIN NOU CU PRIVIRE LA OBLIGAȚIA DE VACCINARE A COPIILOR

La data de 30 octombrie 2018, Curtea Constituțională (CCM) a adoptat [hotărârea nr. 26](#) prin care a recunoscut constituțional art. 52 alin. (6) din [Legea nr. 10 din 3 februarie 2009 privind supravegherea de stat a sănătății publice](#), care prevede că „*pentru a fi admiși în colectivități și instituții educaționale și de recreere, copiii trebuie vaccinați sistemic, cu excepția copiilor în privința cărora există contraindicații medicale argumentate și documentate.*”

DI Vladimir ODNOSTALCO, deputat în Parlamentul Republicii Moldova, membru al fracțiunii Partidului Socialiștilor din Republica Moldova, a făcut o sesizare în care argumentează că art. 52 din [Legea nr. 10 din 3 februarie 2009](#), în baza căreia Guvernul a aprobat [Programul național de imunizări pentru anii 2016-2020](#), restricționează mai multe drepturi ale copiilor nevaccinați, inclusiv dreptul la educație. Autorul a solicitat supunerea acestei norme controlului constituționalității urgente, făcând referire la situația înregistrată la începutul anului de studii 2018-2019, când peste 4,935 de elevi nevaccinați de rujeolă nu erau admiși în instituțiile de învățământ.

CCM a constatat că scopurile pe care le urmăresc prevederile normative contestate au în vedere protecția sănătății copiilor, precum și protecția sănătății publice de bolile

grave a căror răspândire se intensifică atunci când rata vaccinării populației scade. Cei care refuză imunizarea sunt și ei beneficiari ai imunității de grup, pentru că se bucură de traiul într-o comunitate protejată de boli. Restricția admiterii în colectivități și în instituțiile educaționale și de recreere a copiilor nevaccinați, dar care pot fi vaccinați, nu reprezintă o măsură foarte drastică în privința dreptului la educație și a dreptului la respectarea vieții private. Copiii părinților care nu vor ca aceștia să fie vaccinați, deși nu există contraindicații în acest sens, au la dispoziție metode alternative de învățare. De asemenea, CCM notează că tratamentul diferențiat al copiilor vaccinați, în comparație cu copiii nevaccinați, dar care pot fi vaccinați, din perspectiva admiterii lor în colectivități și în instituțiile educaționale și de recreere, este justificat în mod obiectiv și rezonabil.

CCM a mai fost [sesizată anterior](#), la data de 2 august 2012 privitor la norma din art. 52 alin. (6) din [Legea nr. 10 din 3 februarie 2009](#) de către Avocatul Poporului, iar CCM atunci [a constatat](#) că vaccinarea obligatorie nu constituie o ingerință în dreptul la integritatea fizică a persoanei, actul normativ contestat fiind prezumat constituțional.

CURTEA
CONSTITUȚIONALĂ:
OBLIGAȚIA DE
VACCINARE A COPIILOR
NU ÎNCALCĂ DREPTUL
LA EDUCAȚIE ȘI LA
RESPECTAREA VIEȚII
PRIVATE

REFUZUL ACCESULUI VICTIMELOR MALTRATĂRII LA MATERIALELE URMĂRIII PENALE ESTE NECONSTITUȚIONALĂ

În vara anului 2018, [Curtea Constituțională \(CCM\) a fost sesizată](#) să decidă dacă interdicția prevăzută de Codul de procedură penală pentru victima unei infracțiuni, pe durata urmării penale, de a avea acces la materialele urmării

penale contravine art. 20 (accesul la justiție) și 24 alin. 2 (interzicerea torturii) din [Constituție](#). Această procedură este de o importanță deosebită, deoarece în Republica Moldova nici victima torturii, nici acuzatul „și nici chiar avocații acestora

nu au acces la materialele urmăririi penale până la finalizarea urmăririi penale, care poate dura ani de zile”. Procedura a fost inițiată de Vladislav GRIBINCEA, președintele Cntrului de Resurse Juridice din Moldova.

La 29 noiembrie 2018, [CCM, cu votul tuturor judecătorilor, a conchis](#) că interdicția dată este contrară dreptului de a nu fi supus torturii, însă a refuzat să spună dacă ea este contrară dreptului de acces la justiție. Constatarea CCM se aplică doar victimelor maltratării. CCM a evitat să explice dacă alte victime, spre exemplu victima unui viol, a violenței domestice sau a unui accident rutier ar trebui să aibă acces la materialele urmăririi penale. Acest fapt este straniu, având în vedere că autorul sesizării solicita acest lucru, iar Parlamentul, Guvernul și Procuratura Generală nu au obiectat. Din contra, Procuratura Generală și autorul sesizării au invocat directiva

**CURTEA
CONSTITUȚIONALĂ
A EZITAT SĂ EXPLICE
DACĂ REFUZUL
ACCESULUI APĂRĂRII LA
MATERIALELE URMĂRIRII
PENALE, PE DURATA
URMĂRIRII PENALE,
ÎNCALCĂ DREPTUL LA
APĂRARE**

Uniunii Europene 2012/29, care prevede un asemenea drept pentru toate victimele infracțiunilor. CCM nici nu s-a referit la acest argument. De asemenea, CCM a refuzat din motive formale să examineze dacă aceeași abordare se aplică în raport cu acuzatul sau avocatul acestuia.

Chiar dacă victima maltratării ar trebui să aibă acces la materialele urmăririi penale pe durata urmăririi penale, CCM a oferit procurorilor dreptul, în situații excepționale care pot afecta desfășurarea urmăririi penale, să refuze accesul la anumite materiale ale urmăririi penale. Refuzul procurorului trebuie motivat și limitat în timp. Acesta nu se poate referi la toate materialele urmăririi penale și nici la toată perioada urmăririi penale. CCM nu a menționat în hotărârea sa dacă în privința acestui refuz ar trebui să existe control judiciar.

CtEDO – MOLDOVA NU A SANȚIONAT ADECVAT ABUZURILE POLIȚIEI DIN APRILIE 2019

La 30 octombrie 2018, Curtea Europeană a Drepturilor Omului (CtEDO) a pronunțat hotărârea în cauza [O.R. și L.R. c. Moldovei](#). CtEDO a constatat violarea art. 3 al Convenției Europene a Drepturilor Omului (CEDO) din cauza investigării îndelungate a maltratărilor care au avut loc în aprilie 2009 în Comisariatul General de Poliție din Chișinău. De asemenea, CtEDO a constatat că sancțiunile aplicate polițiștilor tortionari au fost prea blânde.

Cauza se referă la două tinere care au fost reținute de poliție la 7 aprilie 2009. Ele au fost duse la Comisariatul General de Poliție din Chișinău și obligate să se dezbrace nud în fața unui bărbat polițist și să facă așezări, fiind nude. Procurorii au pornit o cauză penală împotriva a trei polițiști abia peste nouă luni de la data în care informațiile despre infracțiune au devenit cunoscute public. Unul dintre polițiști a fost ulterior scos de sub urmărire penală, iar ceilalți doi au fost condamnați pentru maltratare la cinci ani de închisoare cu suspendare.

CtEDO a constatat că investigația nu a fost promptă. Urmărirea penală a fost pornită peste 9 luni de la data în care informațiile despre infracțiune au devenit cunoscute public. Procurorii nu au reacționat din oficiu și au așteptat o plângere din partea victimelor. CtEDO a reiterat că atunci când o autoritate suspectează un tratament contrar art.

3 al CEDO ea trebuie să reacționeze din oficiu.

CtEDO a mai considerat că sancțiunile aplicate polițiștilor sunt prea blânde și nu pot avea un efect preventiv suficient. Judecătorii i-au sancționat pe cei doi polițiști cu pedeapsa minimă prevăzută de lege (5 ani de închisoare, cu suspendarea executării pedepsei). Judecătorii naționali au invocat că comportamentul acuzaților a fost determinat de agresarea polițiștilor de către protestatari la 6 aprilie 2009. CtEDO a menționat că art. 3 al CEDO nu permite derogări, nici în cele mai stricte situații. Încercarea judecătorilor naționali de a justifica sancțiunea minimă aplicată prin faptul că acuzații au acționat într-o situație de tulburare în masă este regretabilă. De fapt, prin suspendarea aplicării pedepsei cu închisoarea, polițiștii au fost exonați de orice sancțiune penală. Mai mult, pe parcursul procedurilor polițiștii nu au fost suspendați din funcție. CtEDO a mai notat cu îngrijorare că îngăduința față de polițiștii acuzați de maltratarea reclamantelor nu a fost un incident izolat. Statisticile pentru anii 2011 și 2012 sugerează o tendință generală a justiției moldovenești de a proteja agenții statului acuzați de maltratare.

Cel de-al treilea polițist acuzat de amenințarea reclamantelor cu aplicarea forței, a fost scos de sub urmărire penală, pe motiv

**SUSPENDAREA
APLICĂRII PEDEPSEI CU
ÎNCHISOAREA PENTRU
POLIȚIȘTII ACUZAȚI DE
MALTRATARE A FOST
CONTRARĂ ART. 3
CEDO**

că fapta lui reprezintă contravenție administrativă (depășirea atribuțiilor de serviciu). Procesul contravențional a fost încetat, deoarece expirase termenul de atragere la răspundere contravențională. Judecătorii naționali au refuzat să anuleze decizia procurorului de scoatere de sub urmărire penală, pe motiv că ar încălca principiul potrivit căruia nimeni nu poate fi sancționat repetat pentru aceeași faptă (art. 4 Protocolul 7 la CEDO). CtEDO a constatat că comportamentul acuzatului reprezenta tratament inuman și degradant. Procurorii și judecătorii nu au motivat în niciun fel de ce faptele celui de al treilea polițist sunt contravenție și nu infracțiune ([art. 328](#)

[Cod penal](#)). Procurorii au fost conștienți că, prin recalificare, ei exonerează persoana de orice răspundere juridică, ceea ce este incompatibil cu obligația de a preveni maltratarea. Interpretarea dată de judecători interdicției de atragere repetată la răspundere penală este incorectă. În cazul de față nu exista o decizie anterioară irevocabilă de atragere la răspundere pentru amenințarea victimelor cu aplicarea forței.

Reclamantele au fost reprezentate în fața CtEDO de Vladislav GRIBINCEA, președintele CRJM.

COMISIA DE LA VENEȚIA RECOMANDĂ REVIZUIREA SUBSTANȚIALĂ A LEGISLAȚIEI PRIVIND ACTIVITATEA SIS

La data de 20 octombrie 2018, la solicitarea dnei Victoria IFTODI, ministră a Justiției, în baza recomandării Consiliului de Asocieri UE-RM, [Comisia de la Veneția \(Comisia\) a publicat opinia](#) asupra [Legii nr. 120 cu privire la prevenirea și combaterea terorismului](#). Comisia a examinat elementele care pot să conducă la abuz sau probleme majore în cazul când Legea nr. 120 urmează a fi aplicată, și anume împuternicirile de prevenire și combatere a terorismului ale autorităților, în special ale Serviciului de Informații și Securitate (SIS), utilizarea forței letale și restricțiile impuse reprezentanților mass-media. Deși Legea nr. 120 a intrat în vigoare la 17 august 2018, Comisia a recomandat revizuirea substanțială a acesteia.

Comisia a recomandat de a revizui măsurile întreprinse de SIS în domeniul prevenirii terorismului, inclusiv colectarea informațiilor despre potențialele riscuri și amenințări la adresa securității antiteroriste. Comisia a constatat că unele măsuri legale pe care le poate lua SIS, spre exemplu dreptul de a atrage în mod gratuit forțele și mijloacele autorităților cu competențe în domeniul prevenirii și combaterii terorismului, precum și ale altor autorități publice, ale întreprinderilor, instituțiilor și organizațiilor, precum și ale altor persoane juridice, indiferent de tipul de proprietate și forma juridică de organizare, pentru desfășurarea exercițiilor antiteroriste, pot fi interpretate drept coercitive și pot interfera cu viața persoanelor private. Comisia recomandă descrierea cu precizie a măsurilor ce pot fi luate de SIS în raport cu fiecare domeniu de aplicare, iar Legea trebuie să prevadă ca unele dintre aceste măsuri să fie autorizate extern (un mandat al instanței de judecată, o decizie a procuraturii etc.) și să precizeze detaliat procedurile relevante.

Comisia consideră că este neobișnuit ca activitățile de prevenire și combatere a terorismului realizate de executiv să fie coordonate de Președintele Parlamentului, așa cum prevede Legea nr. 120. Controlul parlamentar trebuie să existe, însă acesta urmează a fi consolidat/îmbunătățit. Comisia recomandă ca controlul să fie efectuat fie de Subcomisia pentru exercitarea controlului parlamentar asupra activității SIS, fie de un organism mixt de experți cu reprezentare politică și/sau cu membri respectați ai societății civile. În ambele cazuri trebuie să existe o reprezentanță puternică a opoziției. Aceste organisme trebuie să aibă acces la dosarele specifice și să nu facă doar o verificare de rutină. În actuala redacție a Legii nr. 120 subcomisia nu poate solicita informații privind activitatea operativă a SIS-ului sau identitatea persoanelor care activează sub acoperire, care fac parte din personalul scriptic sau care au misiuni specifice care necesită nedivulgarea identității. Comisia menționează o îngrijorare cu privire la faptul că subcomisia nu analizează niciodată dosarele specifice și nici nu pune întrebări personalului SIS. De asemenea, este necesar de a fi pus în aplicare un sistem adecvat de ținere a evidenței activității în cadrul SIS. În ce privește organismul de experți, Comisia a constatat că recomandarea de a-l crea (fie ca nou mecanism de control, fie pentru a-l suplini pe cel existent) a fost adresată Republicii Moldova încă din [anul 2017](#).

Oricare ar fi aceste mecanisme (o subcomisie parlamentară sau un organism mixt de experți), controlul ex-post efectuat va fi total ineficient dacă nu vor exista norme care să impună ținerea evidenței activității SIS și dacă acțiunile întreprinse de SIS (în special cele de supraveghere) nu vor fi reflectate în

**COMISIA DE LA VENEȚIA:
LEGEA NR. 120/2017
CU PRIVIRE LA
PREVENIREA ȘI
COMBATEREA
TERORISMULUI, ÎN
VIGOARE DE LA 17
AUGUST 2018, ARE
LACUNE SERIOASE ȘI
NECESITĂ ÎMBUNĂTĂȚIRI
SUBSTANȚIALE**

rapoarte/dosare de evidență. Este esențial ca Regulamentele interne de activitate a SIS să reglementeze punerea în aplicare a unui sistem strict de ținere a evidenței activității efectuate. Legea trebuie să prevadă accesul subcomisiei parlamentare (sau organismului de experți mixt) la documentele de activitate ale SIS, iar documentele respective ar trebui să corespundă anumitor parametri (ar trebui să prezinte motivele acțiunilor specifice ale SIS, durata, informațiile obținute etc.). Legea ar trebui să prevadă răspunderea personalului de securitate în cazul unor acțiuni extrem de disproportionale, planificării și desfășurării inadecvate a operațiunilor antiteroriste.

Comisia recomandă ca jurnaliștii să fie liberi să informeze publicul despre situația generală în timpul crizei teroriste,

or, statul nu poate interzice în totalitate interviurile, așa cum prevede Legea nr. 120. Mass-mediei pot fi impuse limitări, dar acestea ar trebui să aibă o durată scurtă și să se refere doar la anumite subiecte specifice (date despre forțele implicate în operațiunile de combatere a terorismului, poziția, metodele lor și altele).

Deși Comisia a evaluat Legea nr. 120, recomandările vor putea fi luate în considerare pentru evaluarea întregului pachet de acte normative care se referă la activitatea SIS: [Legea privind Serviciul de Informații și Securitate al Republicii Moldova](#), [Legea privind activitatea specială de investigații](#), [Codul de procedură Penală](#), [Legea privind protecția datelor cu caracter personal](#).

CE SPUNE EXPERTIZA CNA DESPRE PACHETUL DE LEGI CU PRIVIRE LA PROTECȚIA DATELOR PERSONALE, ADOPTAT ÎN PRIMA LECTURĂ DE PARLAMENT?

La 30 noiembrie 2018, Parlamentul a votat în primă lectură două proiecte de legi care vin să reglementeze [regimul protecției datelor cu caracter personal](#) și activitatea [Centrului Național pentru protecția datelor cu caracter personal \(CNPDCP\)](#). Potrivit notelor informative, proiectele transpun în special prevederile noului [Regulament al Uniunii Europene privind Protecția Datelor cu Caracter Personal \(GDPR\)](#), act obligatoriu din 25 mai 2018 pentru toate țările membre ale Uniunii Europene (UE).

Noul pachet de legi ar urma să introducă mai multe inovații, printre care dreptul persoanei de a solicita radierea sau excluderea anumitor informații personale din spațiul online care nu mai sunt de actualitate, sunt irelevante și lipsite de interes public, dar care afectează imaginea acesteia (numit convențional și „dreptul de a fi uitat”). În același timp, proiectul reglementează în mod inovator posibilitatea portabilității datelor – o modalitate de realizare a circulației datelor, inclusiv transfrontaliere, care poate asigura schimbul de date între state și companiile private. Proiectul transpune inclusiv prevederile inovatoare ale Directivei UE privind fortificarea instituției consimțământului, astfel încât, pentru a fi valabil, consimțământul persoanei în vederea prelucrării datelor sale personale trebuie să fie liber de condiționalități (de ex. acordarea consimțământului pentru prelucrare să nu fie condiționată de aprobarea unei cereri de împrumut).

Pe lângă inovațiile enumerate pachetul de legi votat în primă lectură conține și curențe serioase. Acestea se referă în special la prelucrarea în scopuri jurnalistice a datelor cu caracter

personal, care, potrivit proiectului, este justificată doar în cazul prezenței unui interes public determinat. Acest lucru implică limitarea activității jurnaliștilor și poate crea bariere nejustificate în activitatea acestora. În același timp, unele prevederi care urmează să reglementeze activitatea [CNPDCP](#) trezesc îngrijorări majore. Potrivit [expertizei anticorupție](#) efectuate de către Centrul Național Anticorupție (CNA), o serie de reglementări cu privire la potențialele atribuții ale CNPDCP comportă riscuri de corupție datorită concentrării tuturor pârghiilor de reglementare, control, investigare și sancționare în competența unei singure autorități, adică a CNPDCP. În același timp, raportul CNA menționează despre lipsa unui mecanism real care ar asigura controlul activității CNPDCP, inclusiv lipsa unui mecanism de autorizare judecătorească

pentru toate măsurile de investigație propuse prin proiect. Aceste [îngrijorări au fost semnalate anterior](#) inclusiv de către reprezentanții societății civile. Raportul anticorupție al CNA cere autorilor proiectului să mențină întocmai intenția legiuitorului european, fără interpretări extensive și unilaterale.

Până la înregistrarea proiectului în Parlament, pachetul de legi privind protecția datelor cu caracter personal nu a fost consultat public. [Tabelul divergențelor](#) rezultate din avizele prezentate pe marginea proiectelor de legi includ doar recomandările transmise de către instituțiile statului. În cadrul ședinței din 30 noiembrie 2018, Președintele Parlamentului, Andrian CANDU, [a recunoscut necesitatea îmbunătățirii proiectului de lege](#), însă a chemat deputații să voteze în

CNA:
PROIECTUL DE LEGE CU
PRIVIRE LA CNPDCP
COMPORTĂ RISCURI
DE CORUPȚIE DIN
CAUZA CONCENTRĂRII
TUTUROR PÂRGIILOR
DE REGLEMENTARE,
CONTROL, INVESTIGARE
ȘI SANȚIONARE ÎN
COMPETENȚA UNEI
SINGURE AUTORITĂȚI

prima lectură proiectele pentru a evita declararea nulă și neavenită a acestora, având în vedere expirarea mandatului

Parlamentului la 30 noiembrie 2018.

ÎN 2019 URMEAZĂ A FI REFORMATE MAI MULTE PROCEDURI CE ȚIN DE ACTIVITATEA CtEDO

La 30 noiembrie 2018, reprezentanții Centrului de Resurse Juridice din Moldova au participat [la întâlnirea biennială a Curtii Europene a Drepturilor Omului \(CtEDO\)](#) cu organizațiile neguvernamentale și avocații reclamantilor.

Reprezentanții CtEDO au menționat că [Declarația de la Brighton](#) solicită CtEDO să acționeze ca un organ constituțional în domeniul drepturilor omului. Începând cu anul 2019, CtEDO [va aplica o nouă procedură](#) simplificată pentru facilitarea soluționării amiabile mai rapide a cauzei. Și anume, odată cu comunicarea cererii, CtEDO va propune o sumă pentru satisfacție echitabilă, care, dacă este acceptată de părți, va duce la scoaterea cererii de pe rol. Părțile vor avea 12 săptămâni pentru a accepta propunerea CtEDO. Aceasta nu se va aplica cauzelor generatoare de jurisprudență nouă sau care au o importanță deosebită pentru opinia publică, sau atunci când prejudiciul material este dificil de evaluat. Dacă

ÎNCEPÂND CU ANUL
2019, CtEDO
VA APLICA O
NOUĂ PROCEDURĂ
PENTRU FACILITAREA
SOLUȚIONĂRII AMIABILE A
CAUZELOR

procedura simplificată este refuzată, cererea va fi examinată conform procedurii generale. O altă inovație este lansarea noului [sistem electronic – eComms](#). Acesta este un serviciu

pentru comunicarea electronică cu reclamantii sau reprezentanții reclamantilor. Serviciul poate fi utilizat doar după comunicarea cererii către Guvern. Reprezentantul reclamantului [trebuie să se înregistreze](#) în acest sistem electronic pentru a primi notificări și a transmite informațiile solicitate de CtEDO.

La întrunire a fost discutată și durata lungă de examinare a cererilor primite. La finele anului 2018, circa 58,000 de cauze erau pendinte la CtEDO, dintre care 6,000 sunt considerate la prima vedere inadmisibile. Celelalte 52,000 de cereri au șanse mari de succes, dintre care 15,000 fiind destul de complexe. CtEDO tinde să ajungă la situația în care să comunice cererea către Guvern în cel mult 12 luni de la depunere, iar hotărârea să fie adoptată în 2 ani de la comunicare.

CRJM A INFORMAT COMITETUL DE MINIȘTRI AL CONSILIULUI EUROPEI DESPRE MĂSURILE ÎNTREPRINSE DE REPUBLICA MOLDOVA PENTRU COMBATerea MALTRATĂRII

În perioada [4-6 decembrie 2018](#), Comitetul de Miniștri al Consiliului Europei (CM CoE) a verificat măsurile pe care le-a întreprins Republica Moldova în vederea executării [grupului de cauze Corsacov](#) (hotărâri CtEDO privind maltratarea de către poliție și neinvestigarea maltratării).

În acest context, la 22 octombrie 2018, Centrul de Resurse Juridice din Moldova (CRJM) a transmis [o comunicare](#) prin care a îndemnat CM CoE să solicite autorităților moldovenești următoarele: transferul instituțiilor de detenție preventivă de la Ministerul Afacerilor de Interne la Ministerul Justiției, instalarea camerelor video în toate izolatoarele de detenție preventivă, îmbunătățirea calității investigațiilor privind acuzațiile de maltratare și tratarea cu prioritate a acestor cazuri. La fel, CRJM a recomandat modificarea cadrului legal pentru suspendarea imediată din funcție a persoanelor suspectate de maltratare pentru întreaga durată a investigației, precum și modificarea Codului de procedură penală, pentru a oferi dreptul de acces victimei maltratării la materialele dosarului penal și excluderea examinării psihiatrice obligatorie a acesteia.

[CM CoE](#) a cerut Guvernului Republicii Moldova să continue acțiunile de prevenire și combatere a maltratării prin promovarea unei politici ferme de aplicare a sancțiunilor adecvate pentru aceste infracțiuni, să asigure implicarea victimelor maltratării în investigațiile inițiate, precum și să prezinte informații referitoare la practicile existente privind suspendarea din funcție a persoanelor suspectate de maltratare. CM CoE a mai invitat autoritățile să furnizeze date cu privire la eficiența practică [a noilor prevederi](#) prin care amenda a fost exclusă ca sancțiune pentru maltratare (amendamente în vigoare din 14 octombrie 2018).

În vederea eficientizării executării hotărârilor CtEDO și prevenirii de violări similare pe viitor, organizațiile necomerciale pot transmite comunicări către CM CoE despre măsurile întreprinse de către stat. Detaliile privind modalitatea întocmirii acestora este descrisă în [manualul „Implementarea hotărârilor CtEDO”](#) elaborat de [European Implementation Network](#).

SOCIETATEA CIVILĂ

CONSILIUL EUROPEI RECOMANDĂ STATELOR MEMBRE SĂ PROTEJEZE ȘI SĂ PROMOVEZE MAI MULT SPAȚIUL SOCIETĂȚII CIVILE ÎN EUROPA

La 28 noiembrie 2018, [Comitetul de Miniștri al Consiliului Europei a adoptat o recomandare](#) privind necesitatea consolidării protecției și promovării spațiului societății civile. Autorii recomandării constată cu îngrijorare că apărătorii drepturilor omului, organizațiile societății civile (OSC-urile) și jurnaliștii sunt prea des victime ale încălcărilor și abuzurilor, fiind ținta unor amenințări și atacuri la adresa lor și activității acestora, în ciuda eforturilor depuse atât la nivel național, cât și la nivel internațional.

Recomandarea exprimă necesitatea consolidării protecției

și promovării spațiului societății civile în Europa, având în vedere spațiul redus pentru societatea civilă, care rezultă din legi, politici și măsuri restrictive adoptate recent de către unele state membre. Recomandarea solicită statelor să asigure un cadru legal și un mediu politic și public favorabil pentru apărătorii drepturilor omului, care să permită acestora, inclusiv jurnaliștilor, grupurilor informale, OSC-urilor să fie incluși în procesul de luare a deciziilor. Implementarea recomandării urmează a fi monitorizată periodic de către Consiliul Europei.

ATACURILE ASUPRA ORGANIZAȚIILOR SOCIETĂȚII CIVILE CONTINUĂ

La 18 octombrie 2018, mai multe organizații neguvernamentale, printre care și Amnesty Internațional – Moldova (AIM), [au solicitat printr-o declarație](#) conducerii Republicii Moldova să ceară președintelui Turciei returnarea tuturor cetățenilor turci expulzați ilegal de către autoritățile moldovenești în cazul „Orizont” (detalii privind cazul „Orizont” sunt disponibile în [buletinul informativ nr. 19](#)). În urma [conferinței de presă](#) desfășurate la acest subiect, angajații și activiștii AIM au devenit ținta unui atac mediatic și a hărțuirilor din partea televiziunilor pro-guvernamentale și unor politicieni. Aceștia [au relatat într-un mod distorsionat](#) conferința de presă, acuzând organizația de partizanat politic și implicarea minorilor în activități ilegale și politice.

La 19 octombrie 2018, AIM a publicat o [Declarație](#), precizând că conferința de presă a purtat un caracter pașnic și apolitic. AIM a precizat că întreaga campanie de linșaj mediatic vine după ce AIM a criticat dur autoritățile pentru răpirea cetățenilor turci. Cazul AIM a fost subiectul unor discuții în cadrul ședinței plenului Parlamentului din 1 noiembrie 2018. În cadrul ședinței respective, deputatul Sergiu SÎRBU a [făcut mai multe declarații](#) referitor la cazul AIM. El a descris AIM drept o organizație dubioasă care ar fi folosit copii împotriva voinței lor și a chemat Avocata Poporului pentru drepturile copilului, Maia BĂNĂRESCU, să se implice în acest caz. Intervenția deputatului Sîrbu este similară atacurilor lansate de către publicațiile media anterior, neavând suport factologic. În scurt timp (circa o oră) de la îndemnul deputatului Sîrbu,

dna Bănărescu a venit deja în ședința Parlamentului să ofere explicații (a se vedea inclusiv [stenograma Parlamentului din 1 noiembrie 2018](#), pag. 61 – 89). În discursul său, aceasta a propus, printre altele, introducerea unor sancțiuni penale pentru implicarea copiilor în activități „politice” și și-a exprimat regretul că asemenea sancțiuni în prezent nu există.

Acțiuni de intimidare a activității organizațiilor societății civile au avut loc și în cazul Asociației Promo-LEX. La 29 decembrie 2018, Partidul Democrat din Moldova (PDM) a susținut [într-un comunicat de presă](#) că raportul de monitorizare a alegerilor elaborat de către monitorii Promo-LEX nu dispune de metodologie și se bazează exclusiv pe observații personale, și nu pe baza unor informații obiective. Promo-LEX a răspuns că [acuzățiile PDM sunt nefondate](#), calificând poziția partidului drept un răspuns impulsiv, sperând că această reacție nu a fost în niciun fel menită să intimideze observatorii. Raportul de monitorizare se bazează pe o metodologie descrisă în raport, dezvoltată și actualizată de Promo-LEX în conformitate cu standardele internaționale și cele mai bune practici privind monitorizarea alegerilor. În același context, liderul Partidului Politic Șor [a amenințat](#) că va ataca în judecată Promo-LEX pentru defăimare, susținând printre altele, că organizația nu este independentă și că este subordonată partidelor politice. Aceste atacuri sunt îngrijorătoare și fără precedent, scopul acestora fiind descurajarea activităților organizațiilor societății civile de a se implica în afaceri publice.

CAZUL OPEN-DIALOG – AUTORITĂȚILE PROPUN DIN NOU LIMITAREA FINANȚĂRII DIN EXTERIOR A ORGANIZAȚIILOR SOCIETĂȚII CIVILE?

La 16 noiembrie 2018, membrii Partidului Democrat din Moldova (PDM) au publicat rezultatele [Comisiei de anchetă](#) pentru elucidarea circumstanțelor de fapt și de drept privind imixtiunea Fundației „Otwarty Dialog” (Dialog Deschis) și a fondatoarei acesteia Ludmila KOZLOWSKA în treburile interne ale Republicii Moldova și privind finanțarea unor partide politice din Republica Moldova (Comisia Open Dialog). [Raportul Comisiei Open Dialog](#) prevede, printre altele, că Partidul Politic „Partidul Acțiune și Solidaritate”, Partidul Politic „Platforma Demnitate și Adevăr” și liderii acestora ar fi beneficiat de finanțări ilegale din partea Fundației poloneze „Otwarty Dialog” și nu le-au declarat în modul corespunzător.

Fără a aduce vreun exemplu de implicare a organizațiilor necomerciale din Moldova în faptele descrise în raport, Comisia a constatat „o implicare tot mai activă a asociațiilor

obștești străine și a celor autohtone cu finanțare străină în finanțarea directă și indirectă a activităților partidelor politice și de influențare a opțiunilor politice”. Deși legislația națională deja interzice expres organizațiilor necomerciale să finanțeze partidele politice, Comisia Open Dialog a ajuns la concluzia că aceste reglementări sunt insuficiente. La aceeași dată, Parlamentul a adoptat o [hotărâre privind raportul Comisiei Open Dialog](#) și a decis că Guvernul urmează să elaboreze propuneri de perfecționare a legislației în vederea asigurării transparenței financiare și a eliminării lacunelor care permit finanțarea ilegală a partidelor politice de către organizațiile necomerciale.

În vara anului 2017, ministrul Justiției și vicepreședintele PDM, dl Vladimir CEBOTARI, a inițiat un proiect similar pentru limitarea finanțării externe a organizațiilor societății civile care promovează/monitorizează politici publice.

BILANȚUL MECANISMULUI 2% PENTRU ANII 2017 ȘI 2018

Centrul de Resurse Juridice din Moldova a realizat [bilanțul primului an de implementare a mecanismului 2%, anul 2017](#). Conform rezultatelor, **484 de organizații necomerciale** s-au înregistrat în Lista beneficiarilor 2%. Doar 302 din ele (circa 62%) au primit desemnări procentuale, 86% fiind organizații neguvernamentale (ONG), iar 14% – entități religioase. Numărul total al organizațiilor înregistrate pentru a beneficia de mecanism în primul an reprezintă aproximativ 5% din numărul total de organizații necomerciale înregistrate în Republica Moldova.

În 2017, **21,204 contribuabili** au direcționat **MDL 4,140,868.43** (aproximativ USD 244,588 / EUR 210,090) către organizațiile beneficiare. Ei reprezintă aproximativ **10%** din numărul total al contribuabililor care au depus declarațiile cu privire la impozitul pe venit în termen. Doar **68%** din suma desemnată (ceea ce reprezintă **76%** din numărul desemnărilor efectuate) au ajuns către organizațiile beneficiare (**MDL 2,821,243.60** sau circa USD 166,642 / EUR 143,138), deoarece **32% au fost invalide** (sau **24%** din numărul desemnărilor efectuate), în principal din cauza datoriilor la impozitul pe venit neachitate de contribuabili pentru anul curent sau anii precedenți. După validarea desemnărilor, **90% din sume au revenit ONG-**

urilor (MDL 2,543,114.45), iar **10% – entităților religioase** (MDL 278,129.15). Cea mai mare sumă primită de o organizație necomercială a fost de **MDL 1,374,555.89** (USD 81,190 / EUR 69,739), ceea ce reprezintă **49% din suma totală validată** și a ajuns la Asociația Obștească a Veteranilor și Pensionarilor Ministerului Afacerilor Interne din Republica Moldova.

[În 2018](#) mecanismul a devenit mai popular. Conform datelor oficiale, **28,388 de contribuabili**, adică cu **34%** mai mulți față de 2017, au ales să direcționeze 2% din impozitul pe venit către o organizație necomercială. Suma totală validată este de **MDL 5,631,042.36** (aproximativ USD 335,781 / EUR 287,886) și reprezintă dublul sumei validate în 2017. Din numărul total de desemnări efectuate, **90%** (adică 25,518 de desemnări) au fost validate în comparație cu **76%** din anul anterior și doar **10%** (2,869 de desemnări) au fost declarate nevalidate pe diverse motive. Din suma totală validată, **92%** au fost direcționate către **ONG-uri**, iar **entitățile religioase și părțile lor componente** au primit în jur de 8% . Și în 2018 cea mai mare sumă direcționată, circa **30%** (**MDL 1,691,298.75**), a ajuns la Asociația Veteranilor și Pensionarilor Ministerului Afacerilor Interne din Republica Moldova.

PE SCURT

La 28 septembrie 2018, Procurorul General [a refuzat](#) să apară în fața Parlamentului pentru a oferi detalii privind progresele **investigației „Furtul Miliardului”** în urma unei solicitări adresate de către mai mulți deputați în acest sens. Printr-o scrisoare adresată biroului permanent al Parlamentului, Eduard HARUNJEN a motivat refuzul Procuraturii Generale prin faptul că o eventuală audiere și prezentarea detaliilor în acest caz contravine principiilor separării puterilor în stat și constituie un amestec în înfăptuirea justiției și în urmărirea penală. DI Harunjen a propus în schimb deputaților să audieze directorul Centrului Național Anticorupție pe dimensiunea de recuperare a mijloacelor financiare fraudate din sistemul bancar.

La 2 octombrie 2018, [Comisia Europeană contra Rasismului și Intoleranței \(ECRI\)](#) a publicat **cel de-al 5-lea raport privind Republica Moldova**. ECRI recomandă autorităților îmbunătățirea cadrului legal pentru a asigura combaterea efectivă a rasismului și discriminării. ECRI a constatat intensificarea discursului de ură în discursul public din Moldova, în special împotriva comunităților rome, LGBT, de culoare și împotriva femeilor. ECRI recomandă autorităților să ia măsuri urgente pentru a se asigura că oricine utilizează discursul de ură să fie urmărit în mod corespunzător și pedepsit, Consiliului Coordonator al Audiovizualului să ia măsuri ferme în toate cazurile de discurs de ură și să impună sancțiuni adecvate ori de câte ori este necesar. ECRI recomandă autorităților să condamne discursul de ură și să promoveze contra-discursuri de către politicieni și persoane cu funcții publice de rang înalt, inclusiv să discute cu conducerea Bisericii Ortodoxe Moldovenești la acest subiect. ECRI recomandă autorităților consolidarea instituțională a instituției Ombudsmanului și a Consiliului pentru Egalitate. Pentru mai multe detalii a se vedea raportul ECRI integral în [engleză](#), [franceză](#) și [română](#). Informații despre toate rapoartele ECRI privind R. Moldova pot fi accesate [aici](#).

În perioada 2017 – 2018, Centrul de Resurse Juridice din Moldova (CRJM) a expedit mai multe solicitări pe adresa Consiliului Superior al Magistraturii (CSM), a Consiliului Superior al Procurorilor (CSP) și Procurorului General, informând despre intenția de a efectua **un sondaj în rândul judecătorilor, procurorilor și avocaților** și solicitând susținerea (în principal accesul în instanțe / procuraturi) pentru efectuarea sondajului, similar [sondajului din anul 2015](#). Cu regret, CSP și Procurorul General nu au răspuns solicitărilor expediate, iar CSM, la 2 octombrie 2018, nu a admis solicitarea, informând ulterior CRJM despre respingerea demersului ca fiind inoportun (hotărârea nu a fost publicată). În același timp, în anul 2018, CSM a acceptat demersurile UNICEF-ului și Programului pentru Justiție Transparentă pentru efectuarea unor sondaje în rândurile judecătorilor. Anterior, CSM a refuzat solicitarea CRJM privind desfășurarea proiectiei de film și a dezbaterii publice despre

dilemele etice în sistemul judiciar al Republicii Moldova în câteva instanțe judecătorești, chiar dacă CRJM a avut acceptul prealabil al instanțelor pentru aceste activități.

La 9 octombrie 2018, liderul Partidului Democrat din Moldova, Vladimir PLAHOTNIUC, a anunțat despre inițiativa **alegerii judecătorilor de către cetățeni**. Deși societatea civilă și unii deputați s-au arătat nemulțumiți și au declarat că prin inițiativa dată se va politiza și mai mult judiciarul, la 11 octombrie 2018, majoritatea parlamentară [a votat hotărârea](#) prin care Comisia juridică, numiri și imunități a fost obligată să elaboreze timp de 30 de zile un proiect de modificare a Constituției. La expirarea acestui termen, proiectul nu a fost elaborat, fapt ce a confirmat tenta electorală și populistă a inițiativei date.

În cadrul ședinței Consiliului Superior al Magistraturii (CSM) din [16 octombrie 2018](#), Alexandru GHEORGHIEȘ a anunțat că își [depune mandatul de membru al CSM](#) începând cu 17 octombrie 2018 și că își va continua activitatea în calitate de judecător și președinte al Curții de Apel Bălți. DI Gheorghieș a fost ales membru al CSM la Adunarea Generală a Judecătorilor (AGJ) din 20 octombrie 2017 și a fost detașat pentru exercitarea mandatului de membru al CSM pentru perioada 16 martie 2018 - 16 martie 2022. Prin hotărârea CSM nr. 538/25 din 27 noiembrie 2018, în funcția de membru al CSM a fost detașată Luiza GAFTON, judecător al Curții Supreme de Justiție (CSJ), pentru perioada 6 noiembrie 2018 - 16 martie 2022 inclusiv. Dna Gafton a acumulat cele mai multe voturi din rândul candidaților supleanți. În prezent, din cei șase judecători membri ai CSM aleși de AGJ, unul este de la judecătoria Chișinău, doi judecători de la Curtea de Apel Chișinău și trei judecători de la CSJ.

La 30 octombrie 2018, [Curtea Constituțională \(CCM\)](#) a invalidat [unele prevederi](#) recent introduse în [Codul de procedură penală \(art. 185 CPP\)](#) care permiteau **autorizarea arestului preventiv** în cazul nerecunoașterii vinovăției de către persoana suspectată în comiterea infracțiunii. CCM a declarat că prevederile CPP nu corespund rigorilor constituționale și ale Convenției Europene a Drepturilor Omului, precum și ale jurisprudenței Curții Europene a Drepturilor Omului în materia garantării principiilor preeminenței dreptului, cât și principiului nevinovăției. În acest caz, Curtea a fost sesizată de către un avocat, mai mulți judecători și deputați din Parlamentul Republicii Moldova.

Pe parcursul anului 2018, în legătură cu **demisia a cinci judecători de la Curtea Supremă de Justiție (CSJ)**, Consiliul Superior al Magistraturii (CSM) a solicitat Ministerului Finanțelor alocarea suplimentară a MDL 4,2 mln pentru achitarea indemnizației unice de

concediere pentru cinci magistrați ai CSJ (nr. [379/19](#) și [508/24](#)). În rest, achitarea indemnizațiilor în legătură cu demisia judecătorilor s-a făcut din resursele financiare disponibile. În anul 2018 cinci judecători au fost numiți la CSJ, iar șase judecători au demisionat din funcția de judecător din aceeași instanță. La 31 decembrie 2018, la CSJ activau [24 de judecători](#), trei fiind detașați în funcția de membru al CSM și unul în Inspekția Judiciară. Conform art. 26 al [Legii nr. 544 din 20 iulie 1995 cu privire la statutul judecătorului](#), judecătorului demisionat sau pensionat i se plătește o indemnizație unică de concediere egală cu 50% din produsul înmulțirii salariului său mediu lunar la numărul de ani complet lucrați în funcția de judecător. Pe parcursul anului 2018, din sistemul judecătoresc au fost eliberați din funcție 12 judecători din judecătorii, șapte din curțile de apel și șase judecători de la CSJ.

În perioada octombrie – decembrie 2018, organizațiile de media au făcut mai multe declarații publice prin care au condamnat mai multe **intimidări sau limitări în activitatea jurnaliștilor**. De exemplu, [îngrădirea accesului unor jurnaliști la briefingurile Partidului Democrat din Moldova, amenințările și discursul de ură din partea primarului de la Orhei](#), [Ilan ȘOR, abuzurile față de jurnaliști la mitingul PDM, practicile de îngrădire a accesului jurnaliștilor la manifestațiile dedicate Zilei orașului Orhei](#), ș.a. Totodată, la 6 decembrie 2018 a avut loc **Forumul mass-media din Republica Moldova 2018**. În cadrul evenimentului s-a adoptat [o rezoluție](#) prin care se constată că îngrijorare de gradul de libertăți media pe parcursul anului 2018; înrăutățirea condițiilor de activitate a jurnaliștilor, manifestată prin scăderea gradului de transparentă a instituțiilor publice și limitarea accesului la unele categorii de informații de interes public; înțepirea cazurilor de intimidare și hărțuire a jurnaliștilor în legătură cu activitatea lor profesională, dar și lipsa unei reacții adecvate la aceste cazuri din partea instituțiilor publice.

La 21 decembrie 2018, **noul sediu al Procuraturii a fost inaugurat**, amplasat în mun. Chișinău, bd. Stefan cel Mare și Sfânt, nr. 73. În același sediu sunt amplasate mai multe instituții ale Procuraturii Republicii Moldova - Procuratura Generală, Consiliul Superior al Procurorilor, Procuratura pentru Combaterea Criminalității Organizate și Cauze Speciale și oficiul principal al Procuraturii mun. Chișinău. În noul sediu pot activa aproximativ 500 de persoane. Lucrările de reparație au costat peste MDL 27 mln. La 11 noiembrie 2017, prin hotărârea nr. 982 [Guvernul i-a atribuit Procuraturii Generale](#) o clădire și terenul din spatele acesteia, amplasată în mun. Chișinău, bd Stefan cel Mare și Sfânt, nr. 73. Alături sunt amplasate parcurile Partidului Democrat din Moldova. După adoptarea Hotărârii Guvernului, s-a constatat că, anterior, mai multe persoane fizice și juridice au privatizat mai multe spații din această clădire. Într-un articol al [Ziarului de Gardă](#) din octombrie 2018 s-a menționat că autoritățile au fost acuzate că ar fi exercitat presiuni asupra unor agenți economici pentru ca aceștia să renunțe la dreptul de proprietate asupra unor spații din acel imobil. Celor din urmă, Agenția Proprietății Publice (APP) le-a înaintat somații privind inițierea procedurii de rezoluțiune a contractelor. În acest sens, APP a elaborat un proiect de Hotărâre de Guvern care propunea procurarea în interesele statului a câteva bunuri imobiliare (9 încăperi nelocative, proprietate privată, amplasate pe adresa bd. Stefan cel Mare și Sfânt, nr. 73). În raportul de [expertiză anticorupție din 16 mai 2018](#) Centrul Național Anticorupție (CNA) a concluzionat că s-a omis procedura în baza căreia se va realiza transferul proprietății private în proprietate publică. CNA a concluzionat că proiectul Hotărârii Guvernului nu întrunește rigorile de transparentă în procesul de elaborare stabilite [de Legea privind transparența în procesul decizional](#) și s-a adoptat cu încălcarea [Legii finanțelor publice și responsabilității bugetar-fiscale](#), deoarece în [Legea bugetului de stat pentru anul 2018](#) nu s-au prevăzut asemenea cheltuieli.

Acest buletin este posibil datorită ajutorului generos al poporului american, oferit prin intermediul Agenției SUA pentru Dezvoltare Internațională (USAID). Opiniile exprimate aparțin autorilor și nu reflectă în mod necesar poziția USAID sau a Guvernului SUA.

DESPRE CRJM

Centrul de Resurse Juridice din Moldova (CRJM) este o organizație necomercială care contribuie la consolidarea democrației și a statului de drept în Republica Moldova, cu accent pe justiție și drepturile omului. Realizăm activități de cercetare și de advocacy. Suntem independenți și neafiliați politic.

ECHIPA CRJM

Vladislav GRIBINCEA
Nadejda HRIPTIEVSCHI
Ion GUZUN
Sorina MACRINICI
Ilie CHIRTOACĂ
Daniel GOINIC
Olga BURUCENCO
Aurelia CELAC
Natalia ȘEREMET
Mihaela CIBOTARU

DATE DE CONTACT

Centrul de Resurse Juridice din Moldova

- Str. A. Șciusev 33, MD-2001 Chișinău, Republica Moldova
- +37322843601
- +37322843602
- contact@crjm.org
- www.crjm.org
- [CRJM.org](https://www.facebook.com/CRJM.org)
- [CRJMdovna](https://twitter.com/CRJMdovna)
- CRJM

